

Torsdagen den 20 April.

Kl. 10 f. m.

Vid detta sammanträde ledde Herr vice Talmannen Kammarens förhandlingar.

§ 1.

Justerades protokollet rör den 13 innevarande månad.

§ 2.

Fortsattes föredragningen af Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående landtförsvarets ordnande samt i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar i samma ämne väckta motioner.

Förekom i ordningen

Punkten 2, hvilken punkt, äfvensom *punkterna 3 och 4*.

Biföllos.

Punkten 5.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Ehuru jag erkänner, att de olika beslut båda Kamrarne fattat i afseende å det vilkor för beväringslagens antagande, hvarom här är fråga, icke äro lätta att sammanjemka, torde en förmedling af de olika meningarne icke vara alldeles omöjlig, i fall den nu föredragna punkten och öfriga ännu återstående punkter af betänkandet blifva till Utskottet återförvisade. Jag ber att få fästa Kammarens ledamöters uppmärksamhet uppå, att, ehuru jag i går qväll motsatte mig det då framställda yrkandet om återremiss, det ingalunda var min afsigt att afskära hvarje försök till sammanjemkning af de stridiga åsigterna, utan tvärtom att göra en sådan sammanjemkning möjlig, hvilken en återförvisning af första punkten enligt min öfvertygelse just skulle hafva förhindrat att åstadkomma. I en så vigtig fråga som denna måste det vara angeläget att försöka alla möjliga medel att ernå något verkligt resultat och, för att icke lemna någon utväg dertill oförsökt, anhåller jag, att Kammarerna måtte till Utskottet återförvisa den punkt af betänkandet, hvilken nu är föredragen.

Grefve

Grefve Sparre: Det af en vörd talare från Skåne nu framställda yrkande synes mig vara så billigt och derjemte innebära en så vacker och så riktig förklaring öfver Kammarens beslut i går, att jag med honom till alla delar instämmer. Jag tror icke, att det var åtminstone alla deras mening, som medverkade till detta beslut, att indelningsverket skulle ovilkorligen tillintetgöras, på sätt Utskottet afsett genom bestämmelsen om en öfvergångstid af femton år. För min del anser jag, såsom många talare jemväl här yttrat, att meningen med beslutet egentligen var, att Kammaren skulle i frågan fatta beslut, på det att Utskottet i enlighet med grundlagens bud måtte få tillfälle att försöka en sammanjemkning, och jag betvivlar icke heller, att från de olika meningar, som representeras af de båda Kamrarna, så mycket tillmötesgående skall ega rum, att en sammanjemkning kan blifva möjlig.

Vid sådant förhållande synes det mig klart — hvad den siste ärade talaren äfven framhållit — att det vore olämpligt af denna Kammare att nu fatta beslut angående detta förslag till förordning angående den allmänna värnepligten.

Då Utskottet i den nu föredragna punkten tillstyrker, att det af Kongl. Maj:t framlagda förslag till kungörelse angående denna värnepligt icke skall oförändradt antagas och i den påföljande — om jag får taga mig friheten med Herr Talmannens tillåtelse att yttra mig äfven om den — att Riksdagen skulle med vilkor, att indelningsverket kommer att upphöra, godkänna den föreslagna bevärlagslagen, och detta tillstyrkande således blifvit gjordt under en förutsättning, som för närvarande icke inträffat — eller att ett fullständigt beslut af *hela* Riksdagen om indelningsverkets upphörande skulle blifvit fattadt — kan detsamma icke föränleda oss att nu fatta ett beslut, som just skulle ske under förutsättning, att äfven från Medkammarens sida ett sådant beslut egt rum. Dessutom synes det mig, som skulle ett sådant tillvägagående endast hafva med sig den påföljd, att, om Kammaren, under förutsättning af indelningsverkets upphörande, nu diskuterar och antager alla återstående punkter i betänkandet, Kammaren, sedan Utskottets sammanjemkningsförslag inkommit, skulle blifva tvungen att ånyo debattera och pröfva hvarje punkt, för så vidt som vid hvarje punkt beslutet gällt indelningsverkets upphörande, men något förslag derom icke rimligen kan komma att läggas till grund för en sammanjemkning af de stridiga meningarne.

Af alla dessa skäl och då efter den ovanligt omfattande öfverläggning, vi i trenne dagar haft angående denna fråga, en mycket långvarig diskussion om alla dessa punkter, hvilka ännu återstå att afgöra, icke torde kunna erbjuda synnerligt intresse, förenar jag mig med Herr Sven Nilsson och hemställer således, att Kammaren måtte till Utskottet återförvisa betänkandet, i hvad detsamma rörer förslaget till lag angående den allmänna värnepligten.

Friherre Ericson: Jag är af motsatt åsigt mot de båda sista talarne. Jag har visserligen icke varit bland dem, som i går röstade för bifall till Utskottets förslag i första punkten af betänkandet, och för min del önskade jag icke den utgång frågan då erhöi. Huru som helst har

emellertid genom det sålunda fattade beslutet denna så mycket omtvistade fråga ändtligen kommit fullkomligt på det klara, och då, om jag haft mod att taga det första steget, jag icke skulle hafva dragit mig för det andra steget, anser jag konsekvensen fordra, att Kammaren fullföljer den en gång beträdda vägen samt således angående betänkandet i dess återstående del nu fattar *bestämdt* beslut.

Icke heller vet jag, hvartill det skulle tjena att till Utskottet återlemna beväringsslagen, då, såsom bekant är, Utskottet tillstyrkt Kongl. Maj:ts förslag i denna del med två förändringar.

Enär alltså en återremiss icke skulle medföra någon verklig påföljd och jag ledsamt nog tror, att frågan kan vid denna riksdag anses förfallen till följd af den förklaring, som afgifvits från statsrådsbänken, att regeringen icke ämnade emottaga något förslag, som rubbade *hufvudgrunderna* i Kongl. Maj:ts nädiga proposition i ämnet, men de principer, hvilka derutinnan gjort sig gällande hos majoriteten inom denna Kammare, just gå ut på att rubba en af dessa *hufvudgrunder*, hemställer jag, att betänkandet i öfriga delar nu må föredragas och afgöras, samt yrkandet om återremiss följaktligen förkastas.

Herr Carl Ifvarsson: Så vida jag rätt fattade Herr Tahmannens framställning angående föredragningsättet, är för närvarande blott fråga om femte punkten och jag tror, att man utan särdeles fara kunde godkänna den. Om emellertid Kammaren icke vill fatta ett sådant beslut, får jag åtminstone göra den hemställan, att sjetten punkten jemväl måtte föredragas, ty *der* föreställer jag mig rätta stället vara att tala om en återremiss. Under nämnda förutsättning anholder jag således, att sjetten punkten måtte i sammanhang med förevarande femte punkt föredragas och diskuteras.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Jag tycker att det är något för tidigt att nu föredraga sjetten punkten, innan Kammaren beslutat, hvilken åtgärd skall vidtagas beträffande den punkt, som redan är föredragen, eller den femte. Jag yrkade återremiss af denna punkt *derför*, att jag ansåg, att vi skulle företaga beväringsslagen med dess särskilda bestämmelser till slutlig pröfning i ett sammanhang, sedan Utskottet blifvit i tillfälle att göra försök till sammanjemkning mellan Kamrarnes olika beslut i afseende å det villkor för lagens antagande, som Utskottet här ansett sig böra föreslå. Jag vill icke heller göra något annat yrkande.

I öfverensstämmelse med hvad i nu afgifna yttranden blifvit begärdt, beslöt Kammaren, att äfven den nästföljande sjetten punkten skulle föredragas i sammanhang med den femte, och sedan, med anledning af detta beslut, *sjetten punkten* blifvit uppläst, anförde:

Herr Ribbing: Om någon sammanjemkning angående värnepligtslagen kan ej nu vara fråga, då denna lag icke är diskuterad eller afgjord i Andra Kammaren. Således — i det afseendet behöfves ingen återremiss. Nu är en sanning, att Utskottet sjelft föreslagit, att Riksdagen, under förutsättning af indelningsverkets upphörande, må antaga beväringss-

lagen med de förändringar, som Utskottet framställt, men Andra Kammaren har icke ännu lofvat eller beslutat att göra på det sättet. Andra Kammaren har sagt hvarken ja eller nej till beväringslagen, äfven om villkoret uppfylles, utan det är Utskottet, som "hemställer, att Riksdagen, under förutsättning af indelningsverkets upphörande, måtte bifalla det afgifna förslaget till lag angående den allmänna värneplikten." Men det ligger ju inom möjlighetens område, att, ehuru indelningsverkets afskaffande vore beslutad, Andra Kammaren ändå icke i alla stycken godkände detta förslag till beväringslag. Jag kan följaktligen icke inse något skäl hvarföre vi skulle uppskjuta och icke nu genomgå beväringslagen. Det är klart, att genom alla beslut, som komma att lyda å bifall, vi i dessa delar godkänna beväringslagen under förutsättning af indelningsverkets upphörande. Men för att få utrönt: gillar Kammaren beväringslagen eller icke, torde det vara nödvändigt att företaga saken till undersökning och afgörande. För min del yrkar jag alltså, att Kammaren från dessa båda punkter, den femte och sjette, fortgår till granskning och beslut rörande värnepliktslagen och dessa särskilda paragrafers antagande eller icke, och detta utan något uppskof, hvilket icke tjenar till någonting.

Herr Nils Larson: Jag tillåter mig anhålla, att Kammaren icke måtte återremittera det af Utskottet här framlagda förslag till lag angående den allmänna värneplikten, utan nu ingår i pröfning af detsamma, enär en återremiss icke kan föranleda till något annat, än att Utskottet återkommer till Kammaren med hemställan, att Kammaren ville i frågan fatta beslut, då något försök till sammanjemkning icke kan af Utskottet företagas, innan båda Kamrarna i saken beslutat.

I öfrigt får jag, hvad särskildt beträffar sjette punkten af betänkan-det, fästa uppmärksamheten uppå att, om Kammaren vill hafva för sig öppet att ingå i granskning af hvarje särskild del af förslaget till värnepliktslag och möjligen besluta en eller aunan ändring i densamma, denna punkt icke kan godkännas på sätt Utskottet här formulerat densamma, emedan, om den antages oförändrad, Kammaren derigenom förklarat sig gilla Utskottets förslag till värnepliktslag i klump. Vid sådant förhållande och då af öfverläggningen under de trenne föregående dagarne tydligt framgått, att Kammaren velat sammanbinda beslutet i första punkten, om stammen, och beslutet angående beväringslagen med hvarandra, har jag, i öfverensstämmelse härmed, gjort förslag till en sådan uppställning af sjette punkten, att det vilkor, som man vid värnepliktslagens antagande velat fästa, blir klart uttryckt. Jag tager mig därför friheten hemställa, att Kammaren i anledning af framställningen uti sjette punkten af Särskilda Utskottets förevarande betänkande fattar följande beslut: "Såsom vilkor för Kammarens beslut angående den allmänna värneplikten skall gälla, att den lag derom, som af Riksdagen kan varda antagen, icke må träda i kraft förr, än båda statsmakterna slutligen afgjort, att indelningsverket skall, på det sätt Kammaren för sin del beslutat, upphöra och beslutet derom träda i tillämpning."

Herr Grefve Sparre: Om Kammaren skulle, vare sig med bifall till Utskottets förslag i sjette punkten, eller i enlighet med den siste tala-

rens förslag, genomgå och antaga hvarje paragraf i beväringslagen, så och då, i anledning af Kamrarnes olika beslut angående sjelfva indelningsverket, Utskottet måste företaga försök till en sammanjemkning och derom göra hemställan, är det klart, att Utskottet, på samma gång det inkommer med detta nya sammanjemkningsförslag, icke kan undgå att ånyo framlägga sitt förslag till beväringslag, och då måste Kammaren ånyo pröfva, diskutera och antaga hvarenda paragraf i denna lag, emedan vid hvarenda paragraf är fogadt det vilkor, som den siste talaren föreslagit Kammaren att dervid fästa. Följden skulle således blifva tvänne särskilda föredragningar af hvarje paragraf. För min del finner jag det vara så uppenbart, att, då Utskottet tillstyrkt och denna Kammare sannolikt kommer att antaga beväringslagen, endast under förutsättning af det i går af majoriteten fattade beslut, men detta beslut icke ännu är Riksdagens, det rätta är, att Kammaren beslutar angående beväringslagen först efter det Utskottet framställt förslag till sammanjemkning i fråga om vilkoret. Jag kan således icke finna mig öfvertygad af de skäl, som här blifvit anförda till stöd för ett annat förfarande, utan fortsätter jag mitt yrkande om bifall till Herr Sven Nilssons förslag.

Herr Engman: Här har blifvit framställt yrkande om återremiss af lagförslaget angående värneplikten, utan att man på samma gång sagt, hvad som egentligen skulle vinnas genom eller afses med en sådan åtgärd. Man har visserligen talat åtskilligt om möjligheten af en sammanjemkning. Hvad är det då, som skall sammanjemkas? Och finnes någon utsigt, att en sammanjemkning kan bringas till stånd? Sedan man tagit kännedom om det beslut Första Kammaren fattat angående första punkten af betänkandet och jemfört detsamma med vårt beslut i går, tycker jag verkligen, att man icke bör hafva svårt att inse, att här icke finnes något att sammanjemka. Härvid förekommer dessutom, att, för så vidt jag rätt förstår innehållet af 63 § Riksdags-ordningen, denna Kammare måste i ämnet fatta beslut, innan något försök till sammanjemkning kan af Utskottet företagas. Jag förenar mig fördenskull med Herr Nils Larson i yrkandet om bifall till hans förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Vid en af de föregående dagarnes diskussion i försvarsfrågan framhölls med mycket eftertryck från Stockholmsbänken, att Kammaren borde med bestämdhet gifva sin åsigt tillkänna. Detta är äfven min mening och jag tror derföre att Herr Nils Larsons förslag bör godkännas, enär detsamma tydligen uttrycker, hvilket vilkor vi beslutat att fästa vid beväringslagens antagande, hvarföre jag vågar anhålla om bifall till Herr Nils Larsons förslag.

Herr Grefve Posse: Jag får på det bestämdaste motsätta mig det förslag angående återremiss, som här blifvit framställt och förenar mig i det yrkande Herr Engman afgifvit.

Herr Carl Ifvarsson: Sedan jag för en stund sedan hade ordet, har Herr Nils Larson afgifvit förslag till förändrad uppställning af sju punkten i betänkandet, och jag anhåller att, med anledning deraf, få till-

kännagifva, att jag finner detta förslag vara väl redigeradt och böra godkännas.

Hvad åter vidkommer nästföregående punkt, eller den femte, så, ehuru jag fortfarande tror den böra bifallas, anser jag dock, efter närmare besinnande, det vara riktigast att uppskjuta beslutet derom, till dess Kammaren genomgått beväringslagen, enär det synes mig vara olämpligt att, innan man ännu pröfvat lagen, förkara, att Kongl. Maj:ts förslag till kun- görelse angående den allmänna värneplikten icke kan oförändradt antagas, då man icke med bestämdhet kan veta detta på förhand. Jag får således hemställa till Herr vice Talmannen och till Kammaren, att femte punkten må lemnas oafgjord, till dess beväringslagen blifvit i sin helhet behandlad, äfvensom att i stället för sjetten punkten godkännes Herr Nils Larsons amendement samt att lagförslaget derefter föredrages och diskuteras. Jag kan icke förstå, hvartill en återremiss i klump af detta förslag skulle tjena, emedan ett sådant beslut enligt min öfvertygelse icke kunde föranleda till någon åtgärd hos Utskottet. Om deremot under pröfningen af förslaget Kammaren beslutar återförvisning af en eller annan paragraf deraf i bestämdt angifven syftning, kan Utskottet, med ledning af den öfverläggning, som i frågan egt rum, taga densamma i öfvervägande och tillse, hvad göras kan. Detta är naturligtvis omöjligt för Utskottet, om det skulle få till sig återsändt hela lagförslaget utan någon som helst antydning från Kammarrens sida, i hvilka delar förändring anses böra ega rum eller i hvilken riktning. Jag anser således ett dylikt beslut vara alldeles oändamålsenligt och förnyar fördenskull min hemställan om uppskof med behandlingen af femte punkten, till dess beväringslagen blifvit genomgången, samt att Herr Nils Larsons amendement till sjetten punkten måtte godkännas.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Sedan Herr Nils Larson numera framställt ett förslag till redaktion af sjetten punkten, hvilket innehåller ett förbehåll, som jag tror, att en stor del af Kammarrens ledamöter åstundar, får jag förklara, att jag återtager mitt yrkande om återremiss, dertill äfven föranledd särskildt af den omständigheten, att många ledamöter uttalat sin önskan att få nu företaga beväringslagen till behandling och afgörande.

Herr Nils Larson: Jag får erkänna, att jag icke varit i stånd att riktigt förstå hvad Herr vice Talmannen nyss behagade yttra angående föredragnings sättet, måhända derför att jag ej väl hörde hans ord. Efter hvad jag härifrån kunde deraf uppfatta, tycktes likväl Herr vice Talmannens mening vara, att Kammaren först skulle ingå i behandling af förslaget till lag angående den allmänna värneplikten, innan beslut fattades rörande sjetten punkten. Med anledning häraf ber jag få fästa uppmärksamheten uppå, att mitt förslag till redaktion af denna punkt är uppställt så, att detsamma kan godkännas, *innan* värnepliktslagen företages till pröfning, och jag yrkar äfven att så måtte tillgå samt förnyar min anhållan, att proposition på mitt förslag, beträffande villkoret för värnepliktslagens antagande, måtte nu framställas.

Herr Carlén:

Grefve Sparre: Jag instämmer i allo med Herr Carlén. Jag vill väl fråga, huru — om Kamrarne stadna i olika beslut angående värnepligtslagen; om Första Kammaren säger: "jag godkänner den, sådan den är föreslagen"; Andra Kammaren åter: "jag antager den med vilkor, att indelningsverket upphäves" — huru, säger jag, Herrarne tänka sig möjligheten att sammanjemka sådana beslut? Deremot anser jag, att af sjelfva grundprincipen, eller indelningsverkets upphäfvande, å ena sidan, och den af Första Kammaren i den underdåniga skrifvelsen såsom dess önskan afgifna lindring deri, å den andra — en sammanjemkning kan vara möjlig; och när förslag till sådan sammanjemkning inkommer från Utskottet, står det ju Kammaren lika öppet som nu att fatta beslut angående beväringens särskilda bestämmelser. Men då, såsom visadt blifvit, ett beslut angående beväringenslagen, förbundet med beslut om indelningsverkets upphörande, icke kan sammanjemkas, anser jag fortfarande icke blott olämpligt, utan jag finner alldeles öfverflödigt att nu trötta Kammaren med föredragning af hvarje punkt, då i allt fall hela lagförslaget måste ånyo prövas af Kammaren, när detsamma med sammanjemkningsförslaget hit åter inkommer.

För öfrigt försäkrar jag eder, mine Herrar, att hos mig, då jag understödde den förste talarens yrkande om återremiss, icke legat någon af-sigt, att Kammarens ledamöter skulle hinna mera fulltaligt samlas, likasom icke heller någon sådan tanke hos mig varit möjlig, då jag icke, i likhet med Friherre Ericson, misströstar, att Kamrarne skola kunna mötas i fråga om grundsatsen samt sålunda bringa till lyckligt slut denna viktiga fråga.

Herr Wennérus förenade sig uti Herr Grefve Sparres anförande.

Herr Ribbing: Jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå, att, så vidt jag kan förstå, vi nu icke hafva att undersöka, huruvida Första Kammarens och Andra Kammarens beslut i afseende å första punkten kan, eller icke kan, sammanjemkas. Detta skall Utskottet först undersöka och sedan Utskottet undersökt det, skola vi se efter, om vi gilla hvad Utskottet kan komma att föreslå. Följaktligen är nu icke föremål för pröfning af Kammaren den frågan: "kan, eller kan icke, angående första punkten någon sammanjemkning ega rum" — utan helt simpelt denna fråga: "skola vi antaga, eller icke, detta förslag till värnepligtslag?" — På sätt jag förut antydt och Herr Carlén sedermera jemväl framhållit.

Jag anhåller således fortfarande, att Kammaren först beslutar — icke att ordagrant antaga femte eller sju punkterna sådana de här lyda — utan, dels huruvida Kammaren gillar det af Utskottet föreslagna vilkor, och dels att öfvergå till pröfning af de särskilda bestämmelserna i denna värnepligtslag, ty det kan ju hända, att, äfven om vilkoret godkännes, vi icke äro nöjda med hvarje punkt i densamma.

Herr Uhr: Jag har begärt ordet med anledning deraf, att det föreföll mig, som om Grefve Sparre här ville tala om den snön, som föll i

fjol. Här är fråga om att behandla värnepligtslagen och icke om någon sammanjemkning af föregående beslut. Jag frågar den ädle Grefven, huruvida han verkligen tror, att det står i Utskottets förmåga att sammanjemka ett Första Kammarens beslut med en åsigt inom denna Kammare, som ännu icke med en bokstaf uttalats. Utskottet skulle i sådant fall vara allvetande eller i stånd att liksom i luften på förhand känna hvad som här kommer att beslutas, något hvarom åtminstone vi öfrige Kammarrens ledamöter sväfva i okunnighet. Nog är Utskottet sammansatt af intelligenta personer, till en stor del åtminstone, men vi hafva ju äfven hört, att många dess ledamöter förklarats sakna sundt förnuft. Således såsom jag sagt, allvetande tror jag icke Utskottet är, hvarföre jag motsätter mig den ifrågasatta återförvisningen.

Herr Almquist: Det synes mig, som om man vore på väg att här blanda tillsammans två skilda saker, nemligen godkännandet af värnepligtslagen och de villkor man vill uppställa för denna lags antagande. Innan man bestämmer sig för de villkor, som skola gälla för en lags antagande, måste man naturligtvis först hafva kännedom om denna lag, och sådan kännedom vinner man icke, med mindre man genomgår lagen i dess särskilda delar. Jag tänker mig denna sak sålunda. Då Första Kammarren redan godkänt beväringslagen och om Andra Kammarren äfven bifaller densamma, så hafva båda Kamrarne godkänt denna lag, Första Kammarren *utan* villkor, men Andra Kammarren, enligt hvad jag tager för afgjort, *med* villkor. Vill man sedermera återremittera förslaget till Utskottet, så är det ju klart, att det är de olika besluten i fråga om villkoren, som skola sammanjemkas, och icke något annat. Jag anser därför, lika med Herr Ribbing, att, innan en återremiss kan ifrågakomma, båda Kamrarne böra hafva beslutat i fråga om beväringslagen, och att därför föredragning af denna lag först bör ega rum. och, sedan detta skett, beslut fattas angående ifrågavarande 5 och 6 momenten af föreliggande betänkande jemte de deri af Herr Nils Larson föreslagna förändringar, hvarå jag vördsamt anhåller om proposition.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skulle för min del hafva instämt i allt hvad den siste talaren anført, såvida han icke slutat sitt anförande med att yrka att föredragningen af 5 och 6 momenten i föreliggande betänkande skulle uppskjutas, till dess beväringslagen vore genomgången; nu instämmer jag blott i förra delen af hans yttrande och kan icke instämma i dess sednare del. Jag har begärt ordet, för att påpeka innehållet af 63 § Riksdags-ordningen, der det i 2 momentet heter: "Stadna Kamrarne öfver någon fråga, deri ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt Utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, så skall Utskottet söka att de olika meningarne, såvida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till Kamrarne inkomma." Jag anser, att af detta stadgande tydligt framgår, att, innan Utskottet kan företaga någon sammanjemkning, skola Kamrarne förut hafva fattat beslut på ett eller annat sätt, och jag kan icke finna annat än att, om vi nu återremittera frågan, följderna skall blifva, hvad äfven här antydts, att vi få frågan åter från Utskottet, med förståndigande för denna Kammare att fatta beslut. Jag

vill dessutom af ett annat skäl motsätta mig en återremiss af värnepligtslagen, ty hvad skulle man säga om oss, i händelse af en sådan återremiss? Jo! man skulle säga, att Andra Kammaren endast vill hafva bort indelningsverket, men en värnepligtslag vill den icke yttra sig öfver. Jag vill för min del åtminstone icke ådraga mig en sådan beskyllning, utan önskar att vi nu ingå i pröfning af nämnda lag. Jag yrkar således att vi nu först måtte fatta beslut öfver det sjette momentet i betänkandet, hvarom här är fråga, för min del yrkar jag afslag å detsamma, sådant det af Utskottet är uppställt, och förenar mig till alla delar uti det af Herr Nils Larson formulerade förslag. Femte momentet tror jag deremot att det är lämpligast att uppskjuta tills värnepligtslagen är genomgången.

Herr *Sahlström* instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Carlén: Jag tar för alldeles gifvet, att det i denna Kammar aldrig förut händt, och jag hoppas, att det icke heller skall komma att inträffa, att, då ett lagförslag föreligger till behandling, man på förhand, innan sjelfva förslaget blifvit pröfvadt, antager några vilkor för lagens trädande i verksamhet. Något mera oegentligt kan man knappast ifrågasätta. Jag vill blott erinra om sparbankslagen, som vi för någon tid sedan härstädes hade om hand, och jag frågar, huru hade det tagit sig ut, om vi före pröfningen af sjelfva lagparagraferna skulle hafva sagt: "lagen antages, med det vilkor, att den skall blifva gällande först efter tio år," men sedermera förkastat hvarenda paragraf, såsom ock skedde. Utskottet hemställer i femte punkten, att Riksdagen måtte förklara sig ej kunna oförändradt antaga det af Kongl. Maj:t framlagda förslag till värnepligtslag, och Utskottet framställer sedermera ett annat sådant förslag; men innan Utskottets förslag blifvit pröfvadt och godkänt, har man väl ingenting att göra med det i sjette punkten uppställda vilkor för giltigheten af ett lagförslag, om hvilket man icke vet, huruvida detsamma blir godkänt eller ej. Det kan ju inträffa, att Riksdagen icke antager detta lagförslag, och derom kan man ju omöjligen på förhand veta någonting med fullkomlig visshet. En hvar måste ju också medgifva, att han icke förlorar något af sin rätt, derföre att beslutet om det i sjette punkten uppställda vilkor skulle fattas först efter pröfningen af lagförslaget. I enlighet härmed yrkar jag derföre att Kammaren först efter pröfningen af värnepligtslagen måtte besluta om det i sjette punkten af Utskottets förslag uppställda vilkor, samt alltså vid företagande af en sådan pröfning förbehålla sig rätt vid lagens antagande fästa sådant vilkor.

Herr Kallstenius: Jag instämmer helt och hållet med den föregående talaren, i hvad han yttrat om den femte punkten; ty det är klart, att, på det man skall kunna yttra sig om en vara, måste man väl hafva sett och pröfvat den först. Det kunde ju nemligen hända — visserligen icke troligt, men dock ej omöjligt — att Kammaren efter denna pröfning, heldre antog oförändradt Kongl. Maj:ts förslag till "lag angående den allmänna värnepligten" och då vore det naturligtvis högst olämpligt, att på förhand hafva sagt, som Utskottet föreslår, "att den ej kan antaga det

oförändradt;“ således, först beslut angående denna lag och derefter beslut öfver denna punkt; det måste vara det enda rätta.

Deremot kan jag ej instämma med samme talare, angående sjetten punkten; ty, om den förhoppning, som den förste talaren yttrade sig hysa om en sammanjemkning med Första Kammaren, rörande de olika besluten om indelningsverket, har någon grund eller kan uppfyllas, och jag har i det fallet stort förtroende till hans ord, helst han är en framstående och verksam ledamot just i Särskilda Utskottet, så är det för mig klart, att hvarje sådan förhoppning försvinner, om ej det vilkor därför, som han uppställde, äfven uppfylles, nemligen att denna punkt, eller rättare själfva förslaget till allmän värnepligtslag, återremitteras. Aldraminst kan en sådan sammanjemkning blifva möjlig, om det af Herr Nils Larson uppställda villkoret antages; ty med sammanjemkning lärer väl få förstås det förhållandet, att två skilda meningar i mer eller mindre, men dock alltid någon, mån mötas, och icke, att den ena helt och hållet uppgår i den andra, såsom sistnämnde talare i sitt förslag förutsätter såsom vilkor för Kammarens antagande af ifrågavarande lag. Att detta vilkor i förevarande fall, eller att Första Kammaren skulle helt och hållet antaga denna Kammarbeslut angående indelningsverket, skulle kunna uppfyllas, anser jag vara otänkbart, ja rent orimligt. Således återstår endast den möjligheten, att någon verklig sammanjemkning ännu kan ske. Om denna Kammar på förhand antager värnepligtslagen under bestämdt förklarande, såsom föreslaget är, att dess beslut om indelningsverket oförändradt blir lag, så inträffar, visserligen icke att detta Andra Kammarbeslut antages af Första Kammaren, men att möjligen någon slags sammanjemkning eller närmelse mellan de olika besluten kan af Kamrarna gillas, och då kommer denna Kammar till värnepligtslagen i den ställning, att den tvefvelsutan resonerar så: vi hafva gillat denna lag i den förutsättning, att vårt beslut om indelningsverket oförändradt blefve antaget; denna förutsättning har ej uppfyllts, utan vi hafva fått behålla större eller mindre del af indelningsverkets tunga, och då måste vi i det stället hafva någon inskränkning i värnepligten. Följden blefve då, att den granskning, som nu göres, finge ånyo företagas, och att således all möda, som nu derpå nedlättes, vore förspild, på samma gång som otvifvelaktigt, enligt hvad jag förut yttrat, ett sådant tillvägagående rent af omöjliggör en sammanjemkning.

Jag instämmer således med förste talaren i yrkandet om återremiss.

Herr Carl Ifvarsson: Jag begärde ordet med anledning af hvad en talare på Stockholms-bänken nyss yttrade, emedan jag anser nödigt att erinra om frågans beskaffenhet. Hvad denne talare nämnde i afseende på föredragningen af femte punkten öfverensstämmer fullkomligt med min åsigt, så att derom vill jag icke yttra mig. Hvad deremot den sjetten punkten vidkommer, så kan jag desto mindre instämma med honom, som det icke lärer gå an att bestämma villkoren, *sedan* lagen är antagen, så framt man vill åt dessa gifva bindande kraft. Herr Carléns förslag skulle dock kunna leda dertill. Det af Herr Nils Larson framställda förslaget passar in på sjetten punkten och egnar sig mycket väl att komma under Kammarens pröfning, innan värnepligtslagen föredrages, och det bör dess-

utom hafva ganska stort inflytande på denna lags antagande eller förkastande. Jag föreställer mig emellertid, att det icke är pluralitetens mening att frångå sitt vid första punkten fattade beslut, och om det ej är det, så anser jag det vara nödvändigt att på förhand bestämmas under hvilket vilkor man beslutar sig för antagande af sjelfva lagen, på det att, om detta vilkor sedermera icke uppfylles, ej heller beslutet angående sjelfva hufvudsaken må vara bindande.

Jag yrkar derföre, att Kammaren måtte, efter det Herr Nils Larsons förslag blifvit pröfvadt, besluta om värnepligtslagens antagande.

Herr Nils Larson: Då man ännu ytterligare erinrat om det oriktiga uti att Kammaren genom ett beslut på förhand förklarar sig antaga det framlagda lagförslaget och derigenom afskär sig all vidare befogenhet att ingå i speciel granskning af detsamma, så gäller denna erinran allenast emot ett rent bifall till Utskottets hemställan i denna punkt, hvilket hitintills, så vidt jag hört, icke blifvit af någon påyrkadt. Men man har äfven påstått, att det skulle ligga någonting oegentligt uti att, på det sätt jag föreslagit, besluta om vilkoret för lagens antagande, innan man beslutat om sjelfva lagen, och att det derföre skulle vara riktigast att företaga pröfningen af lagförslaget först samt derefter upptaga frågan om vilkoret. Den tälare, som gjort detta påstående, har likväl misstagit sig mycket, om han verkligen trott det gå an att efteråt komma med ett vilkor, som i mer eller mindre mån inskränker förut fattade vilkors fria beslut. Hade han varit här under sistlidne riksdag, så hade han haft erfarenhet af, att sådant icke låter sig göra. Ett dylikt försök gjordes nemligen då, i fråga om beslutet angående fortsättning af norra stambanan och i afsigt att inskränka den åt Kongl. Maj:t genom första beslutet lemnade rättigheten att bestämma spårvidden; men försöket misslyckades på den grund, att man icke fästat vilkoret vid beslutet i hufvudsaken; och det skulle säkert gå på samma sätt äfven med det vilkor, hvarom nu är fråga, om vi förfore på samma sätt. Skall ett vilkor tjena till något, så bör det derföre stadgas på förhand, eller ock samtidigt med att beslut fattas i hufvudsaken. Jag måste således fortfarande vidhålla mitt förut gjorda yrkande om bifall till det af mig framställda förslaget.

Den gemensamma öfverläggningen rörande femte och sjette punkterna förklarades slutad. I fråga om femte punkten hade yrkats dels återförvisning och dels att beslut öfver Utskottets hemställan i denna punkt skulle fattas först sedan Kammaren till pröfning förehaft och afgjort sjette punkten jemte det omedelbart efter sistnämnda punkt i utlåtandet intagna förslag till värnepligtslag.

Detta sednare yrkande blef af Kammaren bifallet, i anledning hvaraf nu upptogs de rörande Utskottets hemställan i sjette punkten yttrade meningar, nemligen dels att denna punkt måtte återförvisas, dels att afgörandet af densamma måtte uppskjutas till dess att Utskottets förslag till värnepligtslag först blifvit genomgånet och pröfvadt, och dels slutligen att Herr Nils Larsons här ofvan omförmälda förslag måtte bifallas.

Till de propositioner som framställdes på dessa yrkanden svarades

med blandade ja och nej. Då dervid ja förklarades öfvervägande för bifall till Herr Nils Larsons förslag, begärdes votering. I fråga om kontrapositionen fann Herr vice Talmannen ja öfvervägande för det förslag som afsåg att uppskjuta beslutet öfver sjetten punkten till dess värnepliktslagen blifvit pröfvad, men jemväl härom begärdes votering, och anställdes alltså, för bestämmande af kontrapositionen, först omröstning enligt följande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver sjetten punkten i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1 antager det af Herr Carlén framställda förslag, att Kammaren först efter pröfningen af värnepliktslagen beslutar om det i sjetten punkten af Utskottets förslag uppställda villkor samt alltså förbehåller sig rätt vid lagens antagande fästa sådant villkor,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, kommer kontraposition att lyda på återförvisande af punkten till Utskottets förnyade handläggning.

Då denna omröstning visade 61 ja mot 101 nej, blef den nu uppställda voteringspropositionen för hufvudvoteringen af följande lydelse:

Den, som vill, att Kammaren, i anledning af Särskilda Utskottets hemställan i sjetten punkten af dess utlåtande N:o 1, med afslag å berörda hemställan fattar följande beslut:

Såsom villkor för Kammarens beslut angående den allmänna värneplikten skall gälla, att den lag derom, som af Riksdagen kan vara antagen, icke må träda i kraft förr, än båda statsmakterna slutligen afgjort, att indelningsverket skall, på det sätt Kammaren för sin del beslutat, upphöra och beslutet derom träder i tillämpning,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat till Utskottets förnyade handläggning återförvisa ifrågavarande punkt.

Denna sednare omröstning utföll med 110 ja mot 57 nej, och hade Kammaren alltså fattat sitt beslut i öfverensstämmelse med det af Herr Nils Larson afgifna förslag.

Härefter öfvergick Kammaren till behandling af Utskottets *förslag till lag angående den allmänna värneplikten*.

Med förbigående af förslagets ingress, skedde föredragning af

§§ 1 och 2, hvilka paragrafer, hvar efter annan,

Biföllos.

§ 3.

Herr Liss Olof Larsson: Jag kan icke bifalla detta moment, deri Utskottet föreslår att från skyldighet att deltaga i allmänna beväringen och landstormen skulle frikallas *ende sonen* af gamla och orkeslösa föräldrar, så länge dessa äro med honom sammanboende och af hans arbete för sitt uppehälle beroende, äfven om jag skulle erkänna riktigheten af en sådan princip, så måste jag yrka afslag å momentet, emedan jag föreställer mig att ett sådant stadgande skulle komma att mycket olika tillämpas inom olika beväringsskildringsdistrikt, då det blir fråga om att bedöma huruvida föräldrarna äro orkeslösa och äro beroende af den ende sonens arbete. Heldre således, än att bifalla ett stadgande, som i tillämpligheten kommer att möta så mycken svårighet, och som kan komma att leda dertill, att af personer, som befinna sig i precis samma omständigheter, den ene underkastas värnepligtens fullgörande, under det den andra derifrån befrias, afslår jag detsamma.

Äfven en annan omständighet gör att jag finner stadgandet olämpligt. Förslaget talar endast om *ende sonen*, men man kan mycket väl föreställa sig, att gamla och orkeslösa föräldrar hafva två eller tre söner i beväringsskildringen och då skulle de icke få behålla någon af dessa hemma, utan alla måste gå i fält. Detta vore icke rättvist och då således momentet i sin tillämpning skulle möta svårigheter och icke heller är rättvist, som jag nyss nämnt, yrkar jag afslag å detsamma.

Herr Sven Andreasson: Då jag läste denna punkt öfverraskades jag af dess innehåll, att ende sonen af gamla och orkeslösa föräldrar skulle vara fri och icke någon annan. Jag finner att momentet skulle kunna gifva anledning till flera olika tolkningar och det torde blifva ganska svårt att uppdraga strecket emellan dem, som böra vara frie eller icke. Man torde få mycket svårt att komma till ett rättvist resultat och jag anser derföre stadgandet i detta moment vara olämpligt.

Vi böra väl äfven tänka på dagakarlen och den fattige arbetaren, som för sig och sin familjs uppehälle icke kan undvara en enda dags förtjenst, och hvad skulle väl han försörja sin familj med under de 82 dagar han fullgjorde sin beväringsskyldighet.

Jag tror att staten borde bereda honom någon ersättning för den tid, han sålunda ryckes från sin familj, och jag anhåller att punkten måtte i sådant syfte återremitteras.

Friherre Ericson: Utskottets förslag i förevarande moment är ordagrant hemtadt ur de värnepligtslagar, som i Europas öfriga länder äro gällande; och har Utskottet ansett det öfverensstämmande med de humana åsikter, som i lagstiftningen böra göra sig gällande, att icke i sitt förslag förbigå ett sådant stadgande, som det, att ende sonen af gamla och orkeslösa föräldrar skulle vara från värnepligt befriad. I alla Europas länder, der värnepligt finnes antagen, finnes, som sagdt är, ett sådant stadgande.

Den förste talaren anmärkte, att detta stadgande endast skulle tillgodokomma sådana gamla och orkeslösa föräldrar, som hade blott *en* son,

men att sådana, som hade två eller flera söner i beväringåldern, icke skulle få behålla någon hemma.

Jag ber härvid få anmärka, att de värnlösa föräldrar, som hafva flera söner, i allmänhet icke äro i samma redlösa belägenhet, som de, hvilka endast hafva en son, enär man väl i de flesta fall kan antaga, att icke alla söner äro så nära hvarandra i åldersklasserna, att de på en gång äro borta.

Det slut, till hvilket den förste talaren kom, föreföll mig icke riktigt logiskt. Han erkände behovet för gamla orkeslösa föräldrar att få behålla en son hemma, men slutade med att yrka rent afslag å momentet, derför att icke stadgats det föräldrar med flere söner fingo hafva någon fri, hvarigenom alltså denna fördel icke skulle tillgodokomma någon kategori af sådana föräldrar.

Den andre talaren ansåg att Utskottet bort fästa uppmärksamhet vid det förhållande, att en dagakarl, som har en familj, hvilken är beroende af hans arbete, borde lika väl som den ende sonen till gamla föräldrar åtnjuta befrielse från värneplikten. Jag vill härvid anmärka, att det väl torde höra till sällsyntheten, att en dagakarl eller fattig arbetare, som befinner sig i beväringsåren, är gift och har stor familj att försörja, så att talarens anmärkning icke synes berättigad under fredliga förhållanden och, när krig utbryter, får man icke taga hänsyn till sådana omständigheter, utan då måste alla ut, huru ömmande omständigheterna än må vara.

Jag yrkar bifall till det ifrågavarande momentet.

Herr Johan Erik Johansson: Jag har väl icke reserverat mig mot Utskottets förslag i förevarande punkt, men får förklara, att jag icke kan bifalla detsamma, utan förenar mig med den förste talaren och vill, såsom ytterligare skäl för afslag å momentet, framhålla den omständighet, att en torpare under värnepliktsåren t. ex. har flera minderåriga barn, hvilka han måste skaffa uppehälle, och då behöfver han lika såväl som den ende sonen till gamla föräldrar vara befriad från värneplikten i krig. För öfrigt kan ju hända, att ende sonen kunnat under en längre tid varit från sina föräldrar bortflyttad, men då krigsfara hotar, han genast hemflyttar, för att derigenom blifva befriad från krigstjenst.

Det föreslagna momentet skulle dessutom kunna leda till mycket underslef, genom anskaffande af falska bevis, att föräldrarne äro af sonens arbete beroende m. m., och som jag, när jag nyligen var i min hemort, hörde ett allmänt missnöje med momentet, får jag yrka afslag å detsamma.

Herr Sven Andreasson: Jag anhåller att, med anledning af Friherre Ericsons yttrande, få förklara, att min mening ingalunda varit, att någon vapenför man skulle vara befriad från skyldigheten att deltaga i fäderneslandets försvar, utan att min mening endast varit att fästa uppmärksamheten på den omständighet, att personer finnas, hvilka icke kunna fullgöra sin beväringsskyldighet, med mindre staten gifver dem någon ersättning.

Öfverläggningen var slutad. Paragrafen bifölls.

§ 4.

Bifölles.

Herr Talmannen uppkom och intog sin plats, hvarefter föredragningen fortsattes med:

§ 5.

Herr Mankell: Jag ber att i afseende å denna punkt få hänvisa till den reservation, jag mot densamma afgifvit, och vill härvid begagna tillfället att rätta ett tryckfel, som förekommer i samma reservation å sidan 70 i Utskottets betänkande, der det står § 26, hvilket bör vara § 25.

För min del anser jag erläggandet af värneskatt för emigranter såsom ett i förväg lagdt hinder för dem, som vilja begagna sin lagliga rätt att när som helst ändra vistelseort. Det föreslagna stadgandet skulle dessutom i praktiken vara svårt att tillämpa samt derjemte föranleda många trakasserier, hvarföre det bör ur beväringsskyddslagen utgå.

Deremot anser jag å andra sidan den påföljd vara alltför lindrig, som stadgas för den, hvilken återkommer efter beväringsskyddslagens, men före värnepliktsårens slut. Han skulle, enligt Utskottets förslag, blott blifva skyldig att i landstormen deltaga. Han skulle således öfvergå till landstormen utan att förut hafva exerceerat, och kunde således, såsom icke vapenöfvad, ej fullgöra sina skyldigheter i densamma.

Enligt min åsigt bör den beväringsskyldige, som afrest till främmande länder, kanske just för att undandraga sig vapenöfningen, exercera vid sin återkomst, äfven om denna inträffar efter beväringsskyddslagens slut.

Jag har derföre framställt ett så lydande förslag:

Värnepliktig, som utflyttar, innan han fullgjort de i denna lag stadgade förpliktelser till fäderneslandets försvar, men före värnepliktsålderns slut återkommer, underkastas den påföljd, som i § 25 bestämmes.

I denna § stadgas, att beväringsskyldig, som afhållit sig från anbefaldt öfningsmöte, skall kvarstadua i beväringen ett år utöfver den tid och förty öfverflyttas, om han tillhör första klassen, till nästa års första klass, och, om han tillhör andra eller tredje klassen, till motsvarande klass för nästa år.

Skulle någon annan af Kammarens ledamöter kunna föreslå bättre ordalydelse, så är jag villig att förena mig med honom. Det torde dock blifva svårt att nu formulera en lagbestämmelse, hvarföre jag anser lämpligast, att punkten återremitteras, på det Utskottet må komma i tillfälle att taga mitt förslag i öfvervägande.

Herr O. B. Olsson förenade sig med Herr Mankell.

Herr Jöns Pehrsson: Denna punkt i förslaget har jag icke kunnat godkänna och skulle på det högsta beklaga, om den blefve gällande lag. Jag vill icke taga i betraktande de ofantliga besvär den skulle förorsaka regeringen, att lemna enhvar, som önskade utflytta, särskildt tillstånd, ej heller svårigheterna för den fattige arbetaren, för tjenstedrängen att skaffa

sig kommissionärer, för att få sina ansökningar på vederbörlig ort ombesörjda. Jag vill endast fästa mig vid den stora orättvisa, som ligger uti ett stadgande, hvilket gör det nästan omöjligt för den fattige arbetaren att hvar som helst söka sitt uppehälle. I moraliskt hänseende skulle det vara särdeles olyckligt, om ett sådant stadgande blefve lag, ty om ingen beväringsskyldig finge utflytta utan Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd, skulle han nog, för att undvika de dermed förenade kostnaderna, försöka att ändock komma åstad, och blefve snart ertappad såsom en rymling och med fångskjuts transporterad till de redan förut alltför mycket befolkade fängelserna. Jag är fullt öfvertygad, att en sådan lag skulle sprida en demoralisation i landet, som blefve förfärlig i sin utsträckning. Jag tror att det är den största olycka att hafva en lag, som visar sig kraftlös. Vi veta alla, huru lätt det är, att från södra orterna på några få timmar komma öfver till utlandet, och jag är öfvertygad att, derest förevarande förslag blefve lag, ordentliga byråer der skulle inrättas, för att förskaffa emigrerande beväringsskyldige falska betyg, och lagstiftningen bör väl icke framkalla sådant.

Jag förstår icke att bedöma, huruvida det af Herr Mankell framställda förslag kan vara lämpligt, men förenar mig i yrkandet om återremiss, på det att Utskottet må kunna taga detsamma i öfvervägande.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Jag är af samma tanke som den föregående talaren i afseende å förevarande paragraf, och likasom han anser jag, att ett lagstadgande, som skulle förorsaka rymningar och bedrägerier, icke är särdeles välbetänkt, hvarföre jag yrkar återremiss, på det att Utskottet må kunna föreslå en bättre redaktion.

Herr Magnus Jonsson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag instämmer med Herr Jöns Pehrsson. och önskar, i enlighet med honom, att svenska folkets representanter måtte försöka lagstifta så, att befolkningen trivdes i landet. Jag beklagar ett annat lagstiftningsätt och önskar därför återremiss af ifrågavarande paragraf.

Friherre Ericson: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att ifrågavarande stadgande icke är någon nyhet, som Utskottet hittat på, utan att detsamma återfinnes i nu gällande beväringsslag, i hvars 4:de § det heter: "skulle för öfrigt vid tillämpningen häraf några särskilda eller ömmande omständigheter sig förete, i anseende till sådana personer, som till krigstjänst böra utskrifvas, vilje vi på vederbörandes underdåniga anmälan uti hvarje särskildt fall vårt nådiga beslut derom taga; dock skall ingen befrielse beviljas den utskrifningsskyldige, som eger förmögenhet att annan i sitt ställe lega." Detta är det nu gällande stadgandet; och det står i fullkomlig analogi med hvad Utskottet föreslagit, som sålunda icke är nytt. Om det äfven icke kan nekas att ur principiell synpunkt anmärkingar mot en sådan Konungen öfverlemnad makt kunna göras, så har likväl Utskottet, då den funnits i föregående lag medgifven och i tillämpningen icke visat några olägenheter, icke haft någon anledning att förändra detta stadgande. Hvad Herr Mankells reservation beträffar, kan jag så mycket mindre instämma deri, då uti densamma icke lägges någon

vigt på hvad som i principiellt hänseende kan vara att mot förslaget anmärka, utan endast derpå, att den värnepligtige, som vill utflytta, skall, enligt förslaget, erlägga värneskatten förut, hvilket jag anser vara så billigt, att jag icke kan annat än hemställa om Kammarens bifall till paragrafen.

Herr Jöns Pehrsson: För ögonblicket är jag väl icke i tillfälle att se hvad som stadgas i den gamla beväringsslagen i detta hänseende, men jag får erinra om, att det är en väsentlig skilnad emellan de båda lagarne, såväl i afseende på öfningstiden, som beträffande andra förhållanden.

Tidsförhållandena äro ock nu till den grad förändrade mot fordoms dags, att det icke längre är möjligt att tvinga folk att stadna qvar i landet, utan den ena individen måste ega full rätt att söka sitt uppehälle i det andra landet. Skulle icke detta medgifvas, blefve måhända följderna ännu svårare, än jag redan angifvit. Man skulle otvifvelaktigt komma att alstra en mängd brottslingar, om man i missväxtår skulle vilja hindra en mängd fattiga personer från att utvandra, för att skaffa sig sitt uppehälle, personer, hvilka mången gång kunna vara alldeles urståndsatta att förskaffa sig Kongl. Maj:ts tillstånd dertill, hvilket nog måhända icke förnekades dem, derest de kunde söka det. Jag ber Herrarne derföre, att icke, genom antagande af en sådan lag, tvinga en mängd menniskor in på brottets bana, utan återremittera paragrafen till Utskottet, för att det må försöka finna en lyckligare redaktion deraf.

Under den sålunda slutade öfverläggningen hade yrkats såväl bifall till paragrafen, som återförvisning af densamma. Då ja ansågs öfvervägande för den sednare meningen, begärdes votering, hvilken alltså afgick enligt en så lydande proposition:

Den, som bifaller hvad Särskilda Utskottet hemställt i 5 § af det lagförslag, som finnes intaget under 6:te punkten af Utskottets Utlåtande N:o 1,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är den ifrågavarande paragrafen till Utskottet återförvisad.

Omröstningen utföll med 70 ja mot 71 nej. Paragrafen hade sålunda blifvit återförvisad.

§ 6.

Då Herr Talmaunen, efter uppläsningen af denna paragraf, fästade uppmärksamheten derpå, att det å tredje raden förekommande ordet "anställningen" tillkommit genom tryckfel, och rätteligen borde heta "anställning", anförde

Herr

Herr Carl Ifvarsson: Det är naturligt, att det tryckfel, som i paragrafen förekommer, bör rättas; och det har förundrat mig, att ingen af Utskottets ledamöter redan fästat uppmärksamheten derpå. Jag yrkar derföre rättelse i detta tryckfel.

Efter detta yttrande bifölls paragrafen, dock med rättelse af det anmärkta tryckfelet.

§§ 7—11.

Biföllos.

§ 12.

Mom. 1) och 2)

Biföllos.

Mom. 3)

Herr Åke Andersson: Af den nu föreslagna beväringsslagen framgår, att ingen friköpning eller lega hädanefter får ega rum. Detta anser jag ock såsom regel vara ganska riktigt, men jag hemställer dock, huruvida det icke vore skäl att, uti ett tillägg till det föredragna 3:dje momentet, låta denna regel, likasom de flesta andra reglor, få ett undantag, dels för att icke öka det missnöje, den genomgripande reformen icke kan undgå att framkalla, och dels för att låta friheten få en så stor utsträckning, som det är möjligt att utan olägenhet gifva den. Jag gillar fullkomligt den satsen, att hvarje vapenför man bör öfva sig i vapnens bruk, för att blifva i stånd att i nödens stund fullgöra sin skyldighet att försvara fäderneslandet. Men på samma gång tränger sig den tanken på mig, som jag här måste uttala till den kraft och verkan den kan hafva, hvilket ock billigheten synes fordra, nemligen att beväringssynglingen, sedan han undergått behöriga öfningar och öfvergått till landstormen, måtte ega frihet att, i händelse af uppbåd till krig, göra utbyte med den, som ännu kvarstår i beväringssåldern. Flera skäl synas mig tala för ett sådant medgifvande. En affärsman eller fabrikant, som är i beväringssåldern, måste ju, likaväl som jordbrukaren, i händelse af uppbåd till krig, lemna sina affärer, sitt jordbruk och villkoren för hela hans ekonomiska existens i främmande händer, till förlust icke blott för den enskilde, utan äfven till skada för det stora hela. Det torde väl ock kunna hända, att en familjefader, som nyss sett sina små barn blifva moderlösa, nu får se dem frånryckas det faderliga stödet, för att kanske öfverlätas åt glömska. Och en fader måste i sådan händelse besitta mer än vanlig fosterlandskärlek, för att kunna lemna sina små och träda i ledet, såsom hans pligt bjuder.

Äfven andra skäl kunde nännas, för att göra det tillägg till detta moment, som jag nu har äran föreslå, nemligen att:

Värnepliktig inom linien må, vid uppbåd till krig, ega rätt att göra frivilligt utbyte med behörigen öfvad och fullt tjänstbar man inom land-

stormens första uppbåd, dock så att den förres landstormsskyldighet genom utbytet icke blir åsidosatt.

Jag får således anhålla om proposition på detta tillägg. Jag betvivlar likväl att det nu vinner någon sympati; men det är dock möjligt att det kan blifva ett ord i sinom tid.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Lika med den föregående talaren, vill jag väl låta friheten för hvar och en utsträckas så långt möjligt är, men i detta fall, der det gäller någonting så viktigt, som fäderneslandets försvar, torde denna frihet icke böra sträckas för långt. Jag anser för min del det vara nödvändigt, att intet undantag medgifves, och yrkar derföre bifall till momentet, sådant det blifvit föreslaget.

Öfverläggningen var slutad. Momentet bifölls med oförändrad lydelse.

§§ 13—19.

Biföllos.

§ 20.

Herr Carl Ifvarsson: Jag vet icke, om det kan vara fullt riktigt, att antaga denna paragraf i oförändradt skick. Åtminstone har det förefallit mig, som om krigslagen vore nog sträng och modifikationerna deri nödiga med afseende å beväringen. Jag har väl icke nog mycket tänkt mig in i ämnet, men befarar dock, att det skulle blifva för strängt att tillämpa krigslagen på beväringen, och jag har derföre velat fästa uppmärksamheten på denna paragrafs innehåll. Jag tror nog, att Utskottet granskat krigslagens bestämmelser, innan det föreslagit ett sådant stadgande som detta; och det skulle derföre vara mig kärt, om någon af Utskottets ledamöter ville göra reda för, huru dess tillämpning kommer att taga sig ut, och sålunda möjligen häfva mina betänkligheter; men kan icke det ske, skulle jag önska, att paragrafen måtte återremitteras.

Herr Jöns Rundbäck: Jag instämmer med den föregående talaren och hemställer, huruvida det kan vara nödvändigt, att beväringssynglingarne i alla afseenden ställas under krigslagen. Men för den händelse, att de skola stå under en lag, hvars bestämmelser äro så svåra, torde det ock vara en billig begäran, att de måtte få underrättelse om denna lags innehåll. Och då Utskottet i slutet af sitt betänkande föreslår, att ett exemplar af beväringssynglingens skall vid mönstringen tillställas hvarje beväringssyngling, anser jag, att det tillika bort föreslås, att ett exemplar af krigslagen skall tilldelas dem, för att de må få reda på sina skyldigheter. Ty att helt enkelt ställa personer under en lag, som är så litet känd som denna, kan icke vara rätt, utan kommer att medföra stor våda.

Friherre Ericson: De föregående talarne hafva framställt anmärkningar mot Utskottets i denna paragraf gjorda förslag, att beväringssynglingarne skola stå under krigslagen, enär vissa delar af dessa lagar

skulle vara olämpliga för beväringen. Men då det icke uppgifvits hvilka delar af krigslagen skulle vara olämpliga för beväringen, är det för Utskottets ledamöter omöjligt att besvara dessa anmärkningar; ty den uppmaning, som af den förste talaren gjordes, skulle, om den efterkommes, sålunda hafva till följd, att man måste referera hela lagen; och det torde tiden näppeligen medgifva, lika litet som herrarne skulle hafva lust att åhöra det. Jag tror för öfrigt, att krigslagarne numera äro sådana, att det icke bör vara någon våda vid att ställa beväringen under desamma, isynnerhet med afseende å det humana sätt, hvarpå de numera i allmänhet tillämpas. Den sednaste förändringen i dessa lagar gick dessutom ut på att väl skärpa straffbestämmelserna för befälet, men deremot mildra dem, som angå manskapet.

Den betänklighet, den siste talaren framkastade, och som gick ut derpå, att beväringssynglingarne skola underkastas en lag, den de icke känna, torde icke hafva så mycket att betyda. Det är nemligen föreskrifvet i tjenstgöringsreglementet, att då beväring tages emot af befälet, den första åtgärd, som ifrågakommer, är att uppläsa de paragrafer af krigslagen, som beväringssynglingarne behöfva hafva reda på.

Jag tror derföre icke, att det kan vara nödvändigt att göra någon ändring i denna paragraf, men om så anses, så torde man böra uppgifva hvilka delar af krigslagarne anses böra från densamma uteslutas.

Angeläget är att samma lagar gälla för beväringen som för stam-soldaten och alldeles nödvändigt är att han står under krigslagarne — eljest kan ingen åtaga sig hålla reda på honom.

Jag yrkar bifall.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Då detta stadgande endast innehåller, att beväringen skall stå under krigslagen under sin tjenstgöring samt under marscherna till och ifrån mötesplatserna äfvensom i frågor om åtlydnad af de påbud, hvarigenom han till tjenstgöring inkallas, inser jag icke huru något undantag kan göras från denna föreskrift. Det är nemligen alldeles uppenbart, att beväringen måste stå under krigslagen under sin tjenstgöring; ty huru skulle befälet annars kunna styra den? Och äfven under marscherna tror jag det vara nödvändigt att denna lag är gällande, för att ungdomen skall kunna hållas i hand af befälet. Enahanda är förhållandet i afseende å kallelser till möten. Skulle civil lag då vara gällande, blefve det icke lätt att mobilisera beväringssataljonerna, om de kunde slippa med att allenast betala böter för sitt uteblifvande. I afseende å Herr Rundbäcks förslag kunde det väl vara skäl att taga in ett stadgande, att äfven krigslagen borde till beväringen utdelas; men jag tror dock icke, att det är alldeles nödvändigt. Jag minnes huru, när jag sjelf exerceerade såsom beväring, man läste upp krigslagen för oss, så att, om vi ville höra derpå, vi icke voro okunniga om dess innehåll. Jag yrkar bifall till den föreslagna paragrafen.

Herr Törnfeldt: Herr Talman! Mine Herrar! I krig kan man aldrig komma till rätta utan att upprätthålla den strängaste disciplin, hvilken åter endast kan åstadkommas genom att såväl befäl som allt

manskap står under krigslagarne. Derföre kan jag icke medgifva någon afsprutning på de värnepligtiges skyldighet att stå under nämnda lagar.

Herr Carl Ifvarsson: Enligt min tanke är det bättre att hafva en mild lag, som allvarligt tillämpas, än en hård lag, som endast med modifikation tillämpas.

Jag vill derföre hemställa till Herr Statsrådet och Chefen för Landt-försvars-departementet om icke lindring i krigsartiklarne vore möjlig. I så fall behöfdes ingen särskild krigslagstiftning för beväringen, för hvilken samma krigslag som för stammen kunde gälla, men i annat fall tror jag verkligen, att det blir nödigt stifta särskild lag för beväringen, då jag vill minnas, att vissa bestämmelser i de så kallade krigsartiklarne äro alltför stränga att på de värnepligtige tillämpas och de beväringsskyldige ynglingarne i allmänhet icke känna innehållet af desamma.

Hvad Herr Rundbäck anført, anser jag hafva mycket skäl för sig, ty det är angeläget, att beväringen får reda på de lagar och föreskrifter, de skola efterlefva. Jag skulle derför vilja tillägga denna paragraf ett stadgande om, att beväringssynglingarne skulle tilldelas ett exemplar af krigslagarne och önskar punktens återremitterande till Utskottet.

Herr Jöns Pehrsson: Jag hoppas att ledamöterna i Särskilda Utskottet icke skola finna sig obehagligt berörda af de anmärkningar, som man möjligen kan hafva att framställa mot ett och annat af hvad Utskottet föreslagit.

En talare på andra sidan tyckte att krigsartiklarne icke voro nog stränga. För min del vill jag gerna hafva lagar, som äro goda och som äfven efterlefvas, men vill dock göra stilnad på de lagar, som skola gälla under krig, och de lagar, som äro behöfliga under fredstid, då man öfvar sig för att blifva i stånd att vid krigsutbrott försvara landet. Jag tror derföre, att de officerare, som skola lära oss att försvara oss, ej till understöd i sina bemödanden behöfva så stränga krigslagar som i krig, i fall de nemligen behandla öfningssamskapet på human sätt.

Jag skulle derför önska, att denna punkt blefve om möjligt underkastad reduktion, då det ej kan anses behöfligt att hela nationen under fredens dagar ställes under krigslagarne.

Jag yrkar således återremiss.

Friherre Ericson: Då återremiss blifvit begärd, får jag fästa uppmärksamheten derpå, att sedan Första Kammaren bifallit punkten oförändrad, återremiss icke kan leda till annat resultat, än att Utskottet, med förmälan att Medkammaren bifallit punkten, anmodar Andra Kammaren att fatta beslut i frågan.

Herr Statsrådet Abelin: Svårligen lär någon vilja bestrida, att icke beväringssamskapet under all tjenstgöring bör lyda under krigslag. Men erkännes detta såsom oeftergifligt, huru då kunna förnekad nödvändigheten deraf, att detsamma i den viktigaste af alla befallningar eller den genom hvilken de kallas till tjenstgöring och slutligen till aktiv tjenst för kriget lär sig uppmärksamma befälets befallningar och veta att mili-

fära straff följa en uraktlåtenhet härutinnan. Det skulle dessutom innebära en stor inkonsekvens att belägga vissa militära förseelser med ansvar enligt civil lag och skulle bibringa beväringssamskapet ett falskt begrepp rörande de militära pligterna.

Bestämmelserna i våra krigslagar äro jemförelsevis ganska milda och äro i vissa hänseenden vida mindre stränga än exempelvis i det republikanska Schweiz. Straffbestämmelserna i den nya krigslagen äro dessutom så långt som möjligt lämpade efter bestämmelserna i den allmänna lagen och hvila, liksom dessa, på latitudsystemet.

Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag och tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att de bestämmelser, som denna punkt innehåller, äro absolut nödvändiga, så vida man vid en mobilisering skall kunna påräkna, att de beväringsskyldige inställa sig under fanorna.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Det vore verkligen bra besynnerligt, om Utskottets ledamöter skulle känna sig obehagligt berörda af de anmärkningar, som göras mot Utskottets förslag. Det kan ju hända att rättelser och förändringar äro af nöden. Jag för min del skall så mycket mindre känna mig obehagligt berörd, som jag, ehuru icke reservant, likvisst i flera mindre viktiga delar icke kunnat gilla det beslut, hvori Utskottet stadnat.

Men hvad de anmärkningar angår, som blifvit framställda mot den föredragna paragrafen, så anser jag dem vara alldeles obefogade. De allmänna bestämmelser, som deri äro föreslagna, äro alldeles nödvändiga för att upprätthålla disciplinen. hvarföre jag uppmanar mina vänner att bifalla paragrafen oförändrad.

Herr Per Nilsson i Espö: Ordning och disciplin äro de viktigaste villkoren för att få ett godt försvar och hvad som är af vikt vid försvaret, gäller också vid öfningarne. Jag kan således icke finna, att krigslagarne äro för stränga för att tillämpas i afseende på beväringen.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag i denna del.

Herr Engman: Inom Utskottet har jag just varit den som tyckt, att föreskrifterna i denna paragraf äro för stränga, liksom jag äfven tyckt, att bestämmelserna i §§ 33 och 43 äfven äro för stränga.

På min hemställan har Utskottet föreslagit, att ett exemplar af värnepligtslagen vid mönstringstillfället skall tilldelas hvarje approberad värnepliktig. Nu har man äfven föreslagit, att i sammanhang dermed borde utdelas bland beväringssynglingarne ett exemplar af krigslagarne. Jag för min del anser det sednare vara öfverflödigt och vill fästa Kammarens uppmärksamhet på att utdelningen af ett exemplar af värnepligtslagen, efter beräkning af 20,000 exemplar à 10 öre, skulle uppgå till 2,000 R:dr årligen och att, om det ytterligare skulle utdelas exemplar af krigslagarne, detta skulle göra en lika stor summa. Jag anser denna sednare utgift öfverflödig och yrkar derföre bifall till den föredragna paragrafen.

Öfverläggningen var slutad. Paragrafen bifölls.

§ 21.

Bifölles.

§ 22.

Mom. 1).

Herr Jöns Rundbäck: Vid remissen af den Kongl. Propositionen angående landtförsvarets ordnande, tog jag mig friheten yttra min förvåning öfver att Herr Krigsministern ur förslaget uteslutit de öfningar i hemorten, som han uti förslaget af år 1869 förordat. Jag vill emellertid icke upptaga tiden med att upprepa de skäl, jag då angaf. Jag vill endast säga, att min åsigt är den, att beväringsynglingarne lika lätt torde kunna lära sig de förberedande tekniska militära elementerna liksom skjutning genom öfningar i hemorten. Jag anser mig således hafva grundade skäl att yrka återremiss för att få paragrafen ändrad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad Herr Krigsministern yttrar i sitt underdåniga memorial den 31 December 1868, der det heter att "den under skolungdomen inhemtade kunskap i hvad till militärbildningen kan hänföras, synes derfore böra, efter utträdet ur denna ålder, underhållas och förökas genom skyldigheten att under de tvänne åren närmast före inträdet i beväringensåldern deltaga i förberedande militäröfningar, hvilka, enligt min tanke, borde i smärre, efter folkmängd och lokala förhållanden i öfrigt lämpade distrikt verkställas årligen, utan aflöning och med begagnande af egna kläder, en eftermiddag i veckan under Juli och Augusti månader".

För specialvapnen kunna måhända icke öfningar i hemorten vara till samma gagn, men jag vågar påstå det vara med rättvisa och billighet förenligt, att de beväringensynglingar, som egna sig åt dessa specialvapen, erhålla aflöning för de 30 dagar, med hvilka deras öfningar enligt föreliggande förslag skulle öferskjuta de 60 dagar, som Krigsministern i 1869 års Kongl. förslag har ansett som för ändamålet tillräckligt. Denna dagspenning kunde bestämmas till 1 riksdaler, och då antalet af de beväringensynglingar, som komma att tillhöra specialvapnen, icke blifver synnerligen stort, blir kostnaden icke heller för staten så betungande.

Jag har dessutom en liten anmärkning beträffande skjutöfningarne att göra. Jag anser det nemligen besynnerligt, att landstormens första uppbåd icke får deltaga i målskjutningarne. Jag har föreställt mig dessa skjutöfningar som folkfester, hvori de värnepliktige borde komma att deltaga från det de vid 18 års ålder inträda i ledet tills de ur arméen utträda. Jag anser således att hvem som helst tillhörande försvaret bör ega rättighet, om icke skyldighet, att deltaga i skjutöfningarne och yrkar fördenskuil återremiss å denna paragraf.

Med Herr Rundbäck förenade sig Herr *Törnfeldt*.

Herr Liss Olof Larsson: För min del får jag förklara, att jag ingalunda vill undandraga beväringen den öfning, som är nödig, sedan

Kammaren genom gårdagens votering beslutat, att såsom villkor för värnepligtens utsträckning uppsätta indelningsverkets upphörande. Men jag tror, att en del af den nödiga öfningen kan försiggå dels i skolorna, dels i mindre distrikt, på sätt Kongl. Maj:t uti nådig proposition angående ordnande af landtförsvaret vid 1869 års riksdag närmare angifvit. Det skulle blifva stor besparing både för staten och beväringssynglingarne, för staten derigenom, att under dessa förberedande öfningar ynglingarne sjelfva hölle sig både kläder och föda; och för beväringssynglingen derigenom, att han finge undgänga en del af den erforderliga öfningen i de yngre åren, då tiden ännu icke är så dyrbar för honom, som den blifver sedermera, och då, som jag föreställer mig, åtminstone ena årets beväringsskyldighetsmöte kunde undvaras, så skulle derjemte den ofta nog långa marschen till mötesplatserna kunna undvikas för ett år. Det finnes många, som hafva så långt till dessa mötesplatser, så att lika lång tid åtgår till dit- och hemfärden som till sjelfva öfningarne.

Herr Krigsministerns yttrande till statsråds-protokollet den 31 December 1868 är så talande i detta hänseende, att jag icke bättre än genom uppläsandet af någon del deraf kan motivera mitt yrkande. Krigsministern yttrar nemligen "för att åt de i egentlig mening krigsbildande öfningarne, som endast med något talrikare och mera ordnade trupper kunna företagas, och som först vid inträdet i beväringssynglingsåldern torde böra taga sin början, bespara all den tid, som kan blifva åt dessa öfningar anslagen, torde lämpligt vara att, på sätt äfven 1867 års Riksdag i sin underdåniga skrifvelse N:o 81, rörande landtförsvaret, ifrågakänt, en del förberedande öfningar försiggå före inträdet i beväringssynglingsåldern och, för åstadkommande af minsta möjliga kostnad och tidsförlust, i de beväringsskyldiges hemorter. Den under skolåldern inhentade kunskap i hvad till militärbildningen kan hänföras, synes derföre böra, efter utträdet ur denna ålder, underhållas och förökas genom skyldigheten att under de tvänne åren närmast före inträdet i beväringssynglingsåldern, deltaga i förberedande militärofningar, hvilka, enligt min tanke, borde i smärre, efter folkmängd och lokala förhållanden i öfrigt lämpade distrikt, verkställas årligen, utan aflöning och med begagnande af egna kläder, en eftermiddag i veckan under Juli och Augusti månader. För ledning af dessa öfningar torde befäl böra kommenderas ur arméens stam och, så vidt sådant låte sig göra, ur det kompani, till hvilket ynglingarne för fullgörandet af sin beväringsskyldighet antagas blifva inmöntrade, hvarigenom tillika vunnas fördelen af en ömsesidig, redan före inträdet i värnepligtsåldern skedd bekantskap mellan befälet och de ynglingar, som af samma befäl skola krigsbildas. Om ifrågavarande öfningar under sednare året omfattade äfven målskjutningsöfningar, skulle ynglingen derigenom redan från hans första steg på den militära banan ledas till föreställningen om dessa öfningars stora vikt, och en kraftig uppmuntran gifvas till den håg för dylika öfningar, som nästan aldrig hos svenska ungdomen saknas, hvarjemte skickligheten i denna viktiga gren af vapenöfningar skulle, utan synnerliga kostnader, hvarken för staten eller de enskilde kunna uppdrifvas till den höjd, som vid den rol skjutvapnen i nutidens krig spela, är så nödvändig, på samma gång som derigenom bereddades tillfälle att vid de vanliga

öfningsmötena företrädesvis egna tiden åt sådana öfningar, som endast vid en samlad, i taktiska enheter ordnad styrka kunna ega rum.“

Jag finner dessa af Herr Krigsministern yttrade ord innebära så talande skäl för att förlägga en del af öfningarne dels till skolan och dels till mindre distrikter, så att jag icke tilltror mig kunna anföra några kraftigare bevis för ändamålsenligheten af denna anordning. Jag tror att man i så fall skulle anse dessa öfningar snarare som nationalfester än som ett arbete, i hvilket man var tvungen att deltaga. Dessutom anser jag det vara lämpligt, att man efter omständigheterna bestämmer, om dessa öfningar skola försiggå flera dagar å rad, i stället för en half dag i veckan. Ty kommuner finnas — det känna vi alla — som äro så vidsträckta, att en dag åtgår till att komma fram till skjutbanan eller öfningsplatsen och en för att återvända, så att för en half dags öfning skulle åtgå 2½ dagar, ja ofta nog derutöfver.

Jag yrkar således återremiss med uttalande af den önskan, att de större öfningarne å regementsmötesplatserna måtte inskränkas till 60 dagar, men derjemte att förberedande öfningar må företagas redan i skolorna och sedan fortsättas i hemorten, till dess ynglingen inträder i värnepliktens ålder.

Herr Johan Bergström: Angående denna paragraf har jag alldeles samma tanke som föregående två talare, med hvilka jag förenar mig. Jag tror det vara särdeles viktigt att icke tillskynda våra näringar för stor förlust af dagsverken och då jag anser att de förslag, som af de föregående talarne i detta hänseende framställts, förtjena att väl beaktas, så yrkar jag återremiss å denna paragraf.

Grefve Posse: Sedan Kammaren i går fattat ett beslut, hvaraf tydligen framgår dess åsigt att vårt försvar bör ordnas på grund af allmän folkbeväpning, skulle det utan tvifvel inom landet göra ett mindre angenämt intryck, om det visade sig att Kammaren i fråga om öfning åt denna folkbeväpning ville inskränka den tid, som därför anses ovilkorligen nödig. Första villkoret för dugligheten af en folkbeväpning torde väl dock vara att den får så mycken öfning som möjligt, och det får väl erkännas att en på detta sätt tillkommen armé utan öfning är nära nog värdelös. För min del hyser jag den åsigt, att den öfningstid, som i ifrågavarande paragraf föreslås, visst icke är för långt utsträckt, utan snarare är allt för ringa. Skulle det komma derhän, att arméorganisationen verkligen skall genomföras på grund af allmän värneplikt, så böra vi alla vara förberedda på anspråk af betydligt längre öfningstid än här är ifrågasatt. Då emellertid, såsom frågan nu står, det icke kan vara skäl att göra någon ny framställning i detta hänseende, så inskränker jag mig till att yrka bifall till Utskottets förslag, på samma gång jag på det lifligaste skulle beklaga, om Kammaren beslutade en återremiss i syfte att inskränka öfningarne.

Herr Carl Ifvarsson: Jag kan för min del icke helt och hållet gå in på de åsichter näst föregående talare uttryckt. Den tid, som man bör använda för beväringssynglingens vapenöfning bör vara beroende af

den stam, som kommer att uppsättas eller bibehållas. Utskottet har i en annan punkt, som vi ännu icke behandlat, föreslagit att stammen skall blifva ungefärligen lika stor som den, hvilken nu finnes, ehuru af bättre beskaffenhet än den sistnämnda. Om Utskottets förslag i afseende på stammen blir antaget, så anser jag det således icke alldeles lika nödvändigt att utsträcka beväringens öfningstid så långt som föreslås i Utskottets utlåtande. Hade deremot stammen blifvit föreslagen mindre eller kanske helt och hållet borttagen, vore förhållandet annorlunda. Då hade jag ansett att man bort gå ännu längre än Utskottet. Det är emellertid icke så mycket i afseende på öfningstiden jag velat göra någon framställning, utan fastmer derom att öfningarne måtte, såvidt möjligt, komma att förläggas i hemorten och blifva så att säga förberedande öfningar, så att icke alltför lång tid behöfver användas vid de större mötena eller för resor fram och åter. Det är hufvudsakligen detta som jag afser, och som jag och tror hafva mycket skäl för sig. Det är dessutom af icke ringa vikt, att då det är fråga om att förändra beväringenslagen och pålägga beväringssynglingen så väsendtligt utsträckt skyldighet, man icke går alltför bröstgänges tillväga, det vill säga att man icke tager ett så stort steg på en gång, som att utsträcka öfningstiden från 30 dagar till 90 dagar, och det fastän vi ämnat bibehålla lika stor stam som förut. Jag tror således att krigsministerns förslag år 1868 i detta afseende både var och ännu är lämpligare än det som nu är å bane. Jag tror att man borde inskränka sig till 60 dagars öfningstid samt förlägga öfriga öfningarne till hemorten. Detta vore åtminstone för närvarande det klokaste sätt att gå tillväga. Det är möjligt att öfningstiden sedermera behöfver utsträckas, men man bör åtminstone låta några års erfarenhet visa huruvida detta blir fallet eller ej och se huru den stam kommer att blifva, som skall utbildas i stället för den nuvarande. Såsom jag har sagt, anser jag klokheten bjuda att man går varsamt tillväga. Under sådana omständigheter, och med anledning af de skäl jag nu anført äfvensom af hvad tvänne föregående talare, Herrar Rundbäck och L. O. Larsson yttrat, förenar jag mig med dem, hvilka yrka återremiss af denna paragraf. Jag vill dock ytterligare tillägga, att om man anser en utsträckt öfningstid för beväringen erforderlig, så tror jag det blir alldeles nödvändigt att tänka på att gifva beväringssynglingen någon ersättning. Ty att uppoffra så lång tid för det allmänna torde blifva alltför kännbart, i synnerhet för den fattigare delen af dessa ynglingar, och jag skulle icke vilja att man med skäl kunde säga, det rote- och rusthållare kastat från sig bördan på den fattigare delen af landtbefolkningen. Äfven denna omständighet anser jag önskligt Utskottet tager i öfvervägande i fall icke öfningstiden i någon mån kan minskas, och det är äfven med anledning häraf, som jag yrkar återremiss i denna del af paragrafen.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Jag vill vid detta tillfälle tillkännagifva, att äfven jag önskat det öfningarne förlades i hemorten, i likhet med det beslut 1867 års Riksdag i detta afseende fattade, och i hvilket fall man kunnat hjälpa sig med något mindre öfning i läger. Men då Utskottet icke fått mottaga ett sådant förslag och det väl torde vara alldeles nödvändigt att bibringa beväringen full militärisk öfning, så tror jag vi icke kunna underlåta att bifalla denna punkt. Jag ber att särskildt få påpeka

de af eder, mine Herrar, hvilka jemte mig bestämt villkoret af indelningsverkets aflösning, att det icke skulle passa mycket i stycke för oss, som sagt att vi vilja antaga den nya värnepliktslagen med detta ganska stora villkor, att när lagen kommer till behandling pruta derpå, så att hvad man lemnar i stället för hvad man begärt blir ganska litet. Det är icke tillfyllest rätt handadt, nobelt är det då icke. I afseende på Herr Rundbäcks yttrande, att landstormen icke lemnades tillfälle att deltaga i målskjutningar, utan att man skulle kunna afspisa den om man så fann lämpligt, så vill jag i min ordning afspisa honom med det svar, att landstormen är berättigad att deltaga i de frivilliga skarpskyttarnes målskjutningar, till hvilka målskjutningar Riksdagen hittills lemnat årliga anslag och troligtvis fortfarande kommer att göra det. Med afseende på den gjorda anmärkningen rörande stammen, att den skulle vara för stor, så får jag förklara att jag icke anser den större än hvad som behöfves. Vi hafva fått oss tilldelad en promemoria, utvisande olika ändamål, hvartill stamtrupperna af infanteriet är afsedd. Denna promemoria visar tydligt, att den egentliga stamtruppen af infanteriet icke skulle bestå af mer än 14,000 man. De öfriga 10,000 skulle tagas till korporaler, sjukvårdssoldater, timmermän och hvarjehanda beställningspersoner. Då vi således icke hafva större stam, som kan kallas armé, och om vi tänka oss den allvarsamma sidan af saken, den nemligen att vara beredd på ett försvarskrig, och icke blott tänka på en fredsorganisation, så tror jag det vara nödvändigt att bibringa beväringen någorlunda öfning, så att man icke leder oöfvade skaror till deras förder. Hvad de af så många såsom önskvärda ansedda förberedande öfningarne i skolorna eller hemorten angår, så ser jag icke något hinder, att äfven med antagande af detta förslag en sådan öfning kunde införas och derigenom efter någon tid åstadkommas någon inskränkning i den nu ifrågasatta öfningstiden. Vi skola hafva den tillförsigten, att, ifall erfarenheten gifver vid handen att öfningarne kunna minskas, sådant ock skall ske, så mycket mer som vi hafva prejudikat derpå att inställning förr skett i beväringsofningarne. Jag anhåller vänligen och allvarligen om bifall till det nu föredragna momentet af paragrafen.

Herr Rylander: Hade någon inskränkning i beväringens exercis-skyldighet kunnat göras genom att förlägga en del af öfningarne i hemmet eller kommunen, så tror jag att landet skulle med mera välvilja mottaga detta förslag. Jag för min del tror att den i Krigsministerns förslag 1868 föreslagna tid för beväringsofningarne å de aflägsna exercisplatserna är fullt tillräcklig; och det är i sådant syfte jag förenar mig med dem, hvilka yrka återremiss af paragrafen.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Då jag instämmer med de talare, som yrkat återremiss, så gör jag det i den öfvertygelsen, att förberedande öfningar i hemorten skulle vara af samma nytta för vår beväring som att nu gifva dem 82 dagars öfning, fördelade på 3 år. Tänker man sig, att ynglingarne undergå öfningar i skolorna och dermed fortfara intill beväringåldern, så komma de icke, såsom nu är fallet, då de sammandragas i större läger, dit alldeles ovana, utan att hafva reda på hvarken löger eller venster, och utan att kunna göra de enklaste handgrepp. Jag tror

derföre att de genom en sådan förberedande exercis icke erhålla mindre öfning eller färdighet än genom Utskottets förslag, hvilket jag, om jag trodde så vara fallet, obetingadt skulle gifva min röst. En annan omständighet tror jag ock komme att väcka ovilja hos befolkningen, nemligen det stora språnget från 30 dagar till 82 dagar, som bevärningen skulle vara lägrad i större trupp. Då jag dertill tror, att förberedande öfningar skulle medföra ganska stor besparing för staten som äfven för folket, kan jag icke annat än önska att ett förslag härutinnan måtte blifva afgifvet, hvarföre jag yrkar återremiss å den förevarande punkten.

Herr Forssbeck: Jag kan icke neka, att det förefaller mig underligt att, då 1869 års Riksdag föreslog bevärningens öfning till 60 dagar, Utskottet likväl nu funnit nödigt att höja dessa till 82, likasom jag ock anser det vara ett fel af Utskottet, att icke fästa mera afseende på nödvändigheten af öfningar på roten eller inom kommunen. Enligt mitt förmenande är detta det enda sättet att gå till våga för att få en fullt duglig bevärning. Dessutom skulle dessa öfningar blifva ett folknöje och bidra till utbredandet af en krigisk anda bland befolkningen. Deremot har jag ingenting emot att, om krig en gång skulle inträffa, då gifva öfningarne något längre utsträckning; men om vi på detta sätt under freden utmatta oss, så blifva vi kanske så mycket mer oförmögne att föra ett lyckligt försvarskrig. Jag yrkar derföre återremiss i samma anda som Herr Rundbäck.

Herr C. I. Bengtsson: Jag instämmer med dem, som yrka återremiss, i den öfvertygelse, att man i afseende på den fråga, hvarom meningsskiljaktighet nu råder, kan stadna vid det förslag Herr Krigsministern år 1869 afgaf.

Herr Sven Andreasson: Sedan såväl en ärad talare från Göteborgsbänken i går afton, som flere talare i dag yttrat åsigter hufvudsaksligen öfverensstämmande med mina, torde för mig föga vara att tillägga. Jag har blott velat uttala min mening derom, nemligen att förberedande öfningar i hemorten skulle enligt min uppfattning kunna förminska den tid, som nu är ifrågasatt för dessa långa beväringsöfningar. Vi veta alla huru betungande det är, såväl för den förmögne som för den fattige, att under så långa tider dragas ifrån sin verksamhet. Jag vill dock icke, då jag ej tilltror mig att fullt riktigt kunna bedöma denna fråga, nu påyrka något nytt förslag, utan har jag endast velat tillkännagifva min åsigt i densamma.

Friherre Ericson: Då åtskilliga föregående talare har fästat vikt vid öfningarnes förläggande i hemorten och motiverat sin åsigt dermed att Kongl. Maj:ts förslag år 1869 gick i den riktningen, så har jag ansett mig såsom Utskottsledamot böra angifva min åsigt i frågan. Jag trodde förr lika med Kongl. Maj:t att öfningar i hemorten skulle kunna ersätta någon del af den öfning, som nu bibringas bevärningen samlad på exercisplatsen. Men jag har verkligen kommit ifrån denna föreställning. Den sednare tidens, man måste säga det, förskräckliga erfarenhet har gjort att

jag i detta fall måst ändra åsigt och att jag icke numera sätter samma värde som förr på dessa förberedande öfningar. Ju längre krigskonsten går i utveckling, dess mer nödvändigt blir det att truppen är väl disciplinerad och, såsom det på militärspråket heter, i befälets hand. Detta blir numera hufvudsaken, hvaremot åtskilliga andra saker, på hvilka man förut fästat afseende, i jämförelse med detta kan och bör stå tillbaka. En sådan sanuangeljning af truppen med befälet, den moraliska kraft befälet bör ega öfver truppen, den kan omöjligen bibringas sockenvis, det måste ske i samlad trupp. Så önskligt det än vore att lättad:n kunde beredas de värnepligtige medelst en del af öfningarnes förläggande i hemorten och derigenom på samma gång besparingar för staten åstadkommas, så kan jag för min del icke med min röst dertill bidraga. De 82 af Kongl. Maj:ts föreslagna och af Utskottet enhälligt förordade öfningsdagarne äro dessutom, efter den erfarenhet man vunnit på sednare tiden, blott ett minimum af öfningarne för linien. Jag ber er, mine Herrar! noga skilja på reserven och linien, och efter antagandet af en arméorganisation i den riktning Kongl. Maj:ts förslag går, så är det beväringen, icke endast stammen, som utgör linien. Jag ber att i detta afseende I måtten kasta ögonen på de uppgifter, som i Utskottets betänkande sid. 45 förekomma rörande de tider, som i andra länder anses vara nödvändiga för liniens öfningar. Der står Schweitz lägst med 110—120 dagars öfning, till hvilken tid och Herr Mankell föreslagit att beväringens öfningar här i landet skall utsträckas. Men numera är det ingen hemlighet att Schweitz' militärorganisation i vissa delar icke är så god som man föreställt sig och att, äfven om principen är riktig — i detta fall egnas denna organisation allt mer och mer erkännande, — så finnes dock åtskilliga detaljer, i hvilka förändringar erfordras, hvaribland just den frågan om öfningstiden. Den förste talaren har föreslagit att man skulle söka åstadkomma den önskvärda minskningen i öfningstiden derigenom, att man till den längre bildningen i specialvapnen antog sådana, som dertill voro villiga, men i stället finge någon lämplig ersättning. Ja, mine Herrar! icke är det omöjligt att få folk, när man betalar, och således blir det heller ingen svårighet att på så sätt skaffa manskap för specialvapnen; men det blefve då icke längre uppfyllandet af värnepligt utan en slags värfning, som komme att skilja sig betydligt från den öfriga värnepligten. Hvad en återremiss vidkommer, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att den icke skulle leda till något annat resultat, än att Utskottet kom tillbaka med hemställan att Kammarén måtte fatta beslut i ämnet. Dessutom ber jag få påminna om en sak. Då vi jordbrukande representanter under den föregående diskussionen hafva framhållit billigheten deraf att blifva befriade från eller åtminstone erhålla lindring i det oss ensamme åliggande onus, förklarade vi högt och tydligt att, om krigsbildningen ställdes så att bördan blefve gemensam för alla, skulle vi också vara lika offervilliga. Nu torde tiden vara inne att visa att detta var annat än löst prat. Genom ett motsatt handlingsätt skulle vi gifva lastaren rum för de så ofta gjorda, men tillbakavisade beskyllningarne för egen nytta.

Jag anholder på det allvarligaste om bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson: Det kan möjligen med något skäl sägas,

att man någon gång lägger an på en mera vacker än oundgängligen nödvändig exercis, en liten svaghet, för hvilken sjelfva folklynnet måhända till någon del har skuld, men detta oaktadt och ehuru jag visserligen gerna skulle vilja bereda de tjenande klasserna lika mycken lindring som någon annan, kan jag likväl icke biträda yrkandet om nedsättning i öfnings tiden. Då man vet att krigens utbrott numera följa omedelbart efter krigsförklaringen, så fordrar jag oeftergifligen att beväringen är så öfvad, att segern icke genom dess bristande krigsduglighet äfventyras. Jemför man den nu föreslagna öfningstiden med den i våra granuländer, t. ex. Danmark och Preussen, föreskrifna, så tror jag icke att, om försvaret skall blifva betryggande, det går an att inskränka densamma, äfven om militära öfningar blefve i skolorna införda. Här har talats om att beväringen i vissa orter skulle få så lång väg till öfningsplatsen, men vägen blir lika lång, om öfningarne räcka tio, tjugo, femtio dagar eller huru länge som helst. Här har vidare ordats om fördelen af öfningar i hemmet men dessa skulle, efter min tanke, blifva mera lek än allvar, mera kauske skada än gagna den ungdom, som just då befinner sig i slyngelären. På dessa skäl och till dess någon, som bättre än jag förstår saken, visat att så stor utsträckning i öfnings tiden ej behöfves, så biträder jag Utskottets förslag. Man skall måhända förebrå mig att jag, såsom nybörjare, företager mig en obehörig djerfhet, men icke dessmindre vill jag på det varmaste uppmana Kammarén att nu visa, likasom vi ock i fråga om anslag till försvaret visat, att vi verkligen vilja ett betryggande försvar och för densamma göra uppoffringar, blott dessa delas lika och rättvist. Jag yrkar bifall till den förvarande punkten.

Herr Statsrådet Abelin: Den af Kongl. Maj:t föreslagna och af Utskottet tillstyrkta öfningstiden är sannerligen så kort, att jag verkligen tvekat, huruvida jag, med den erfarenhet sednare tider gifvit, skulle kunna framkomma med förslaget om densamma. Man har här framhållit, huru den år 1869 föreslagna öfningstiden var vida mindre, eller blott 60 dagar. Jag ber dock att man må ihågkomma, att det då icke var fråga om endast 60 dagar, utan om 78, då, såsom sig bör, dagarne för de förberedande öfningarne, hvilka äfven afsågos blifva obligatoriska, deri inberäknas. Hela skilnaden belöper sig således endast till 4 dagar. Jag var emellertid redan år 1868 treksam, huruvida denna tid vore för ändamålets vinnande tillräcklig. I mitt underdåniga anförande af den 31 December 1868 till statsråds-protokollet, angående landtförsvarets ordnande, yttrade jag äfven följande: "Den sammanlagda öfningstid, som här blifvit föreslagen, utgör således, med undantag af de förberedande öfningarne, 60 dagar, fördelade på trenne år. För hvar och en, som i detta afseende eger någon erfarenhet, är det uppenbart, att denna öfningstid är ett minimum, som icke är möjligt att underskrida, såvida man verkligen vill det ändamål, hvartill öfningarne äro ett medel, eller att beväringssamskapet skall erhålla den krigsbildning, den stadga samt den vana vid ordning, lägerlefnad och tjenstens alla delar, som utgöra nödvändiga villkor för detta manskaps krigsduglighet." Jag antydde således redan då, att denna öfningstid af 60 dagar, plus de förberedande öfningarne i hem-

orten, vore ett minimum, och den är i sanning så ringa att någon minskning icke kan från militärisk synpunkt ifrågasättas eller medgifvas.

Då man emellertid uttalat sin förundran deröfver, att jag icke nu vidhållit dessa af mig år 1868 tillstyrkta, förberedande öfningar, ber jag få erinra att, om jag än då ansåg och fortfarande anser dem såsom ett medel att bereda de värnepligtige i vissa tätt befolkade trakter någon lindring i vapenöfningarnes tunga, jag likväl fann mig föranlåten framhålla de många praktiska svårigheter de skulle komma att medföra. I nyss åberopade underdåniga memorial har jag i detta afseende anført: "I vissa delar af riket, t. ex. i Norrland, Dalarna och delar af Wermland, kunna dock svårigheter möta för utförande af de ifrågasatta förberedande öfningarne, i anseende till den glesa befolkningen i dessa orter, till följd hvaraf större väglängder måste af de till öfningarne kallade tillrygguläggas, hvarjehnte svårigheter kunna uppstå, att, utan jemförelsevis stora uppoffringar, tillhandahålla tillräckligt antal instruktörer." Jag nedlade sålunda från början en viss reservation mot dessa öfningars allmänna tillämplighet; och jag framhöll äfven nödvändigheten deraf, att beväringsmanskapet i vissa orter, der de långa afstånden skulle göra ett ofta återkommande till öfningar förenadt med besvär och kostnader, underkastades så många dagars längre ordinarie öfning å mötesfälten, som motiverades utaf det antal dagar, som för de förberedande öfningarne i hemorten bort användas.

En talare, som velat se dessa öfningar tillämpade, har, såsom det vill synas, i den omständigheten, att de kunde komma att utgöra verkliga folknöjen, funnit ännu en anledning att vid dem fästa förhoppningar; men jag må tillstå, att jag icke skulle vilja se att de militära öfningarne betraktades som folknöjen, ty uppfattades de såsom sådana, skulle de tveivelsutan komma att helt och hållet förfela sitt ändamål; och måne icke i Schweiz det faktum, att de förberedande öfningarne (hvilka enligt meddelande derifrån befunnits mindre ändamålsenliga) liksom i viss mån de ordinarie betraktats såsom folknöjen, föranlett den mindre allvarliga uppfattning af de militära pligterna, hvilken i sin tur bidragit till det otillfredsställande skick, hvari arméen vid sättande på krigsfot befunnit sig och hvarom, bland annat, General Herzogs rapport rörande tillståndet inom den under sista fransk-tyska kriget sammandragna observationskorpsen lemnar talande bevis.

En talare på Göteborgsbänken har under debatten förliden gårdag uttryckt sitt ogillande deröfver, att ifrågavarande öfningar, hvilkas värde och praktiska nytta han tyckes skatta högt, icke blifvit af mig ånyo förordade och i Kongl. Maj:ts proposition till antagande föreslagna. Då han häröfver uttalat sitt ogillande var han i sin fullkomliga rätt; men då han, under förmenande att jag ej angifvit några skäl för den anmärkta uraktlåtenheten, sagt den härröra af likgiltighet för ungdomens militära uppföstran och fysiska utveckling och såmedelst ingått i bedömande af motiven för mitt handlingssätt, så har han öfverskridit denna rätt. Det är icke så alldeles ovanligt att förslag bedömas utan att ens hafva blifvit genomlästa, och så synes äfven här vara förhållandet, ty i det nu ifrågavarande finnes verkligen angifvet, att jag, på grund af de praktiska olägenheter dylika öfningar medföra, ansett mig ej böra föreslå desamma. Jag vill icke tillåta mig att bedöma hvarken de bevekelsegrunder eller om-

ständigheter, hvilka kunnat föranleda den mot mig gjorda anklagelsen, men ber att få fästa uppmärksamheten på några omständigheter, som göra de förberedande öfningarne förenade med stora praktiska svårigheter. Vill man draga någon verklig nytta af dessa öfningar, så måste de företagas med så pass stor styrka att de i rekrytskolan förekommande rörelserna må kunna utföras. Att öfva några här och några der, dertill skulle icke heller befälet blifva tillräckligt. Sammandrager man åter större afdelningar till öfning, så fordras därför exercisfält och i öfrigt lämpliga platser, och skulle öfningarne, såsom det i vissa hänseenden vore lämpligast, fortgå under flera dagar efter hvarandra, då måste de exerceerande antingen kantoneras eller förläggas i läger, hvilket i sin ordning skulle nödvändiggöra tillhandahållandet af tält, gevär och persedlar af allehanda slag. Och der dessa icke kunde å exercisfälten deponeras, der skulle de mellan dessa och regementenas depoter fram- och återtransporteras, hvilket återigen skulle åstadkomma icke så ringa utgifter. Alla dessa omständigheter har jag begrundat, och orsaken, hvarföre jag icke föreslagit dessa öfningars införande, är ingalunda att söka i bristande omtanke för den stora angelägenhet jag har om händer, än mindre i likgiltighet för en sak, den upp- växande ungdomens militära uppfostran, för hvilken jag verkat långt innan mången af Er, mine Herrar, ens ännu tänkt derpå. Till hvad jag i öfrigt yttrat angående de förberedande öfningarne, vill jag tillägga, att Kongl. Maj:t ej heller år 1869 föreslagit några sådana, utan att framställningen om desamma endast var ett uttryck af min enskilda åsigt och aldrig ingått i Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen.

Man har yttrat, att det vore besynnerligt att i förslaget till värnepligtslag icke vore intaget åtminstone ett medgifvande för landstormen att öfva sig i vapen. En talare på Skånebanken har redan besvarat denna anmärkning, hvarföre jag endast i förbigående vill fästa uppmärksamheten derpå, att det vore besynnerligt om en sådan *rätt* skulle i lagen vara ontalad. De frivilliga skarpskytteföreningarnes rätt att öfva sig i vapen är ju icke genom lag bestämd, men ingen har, såvidt jag vet, velat bestrida densamma.

En talare har hållit före, att beväringsofningarne icke behöfde gifvas den ifrågasatta utsträckningen, sedan man numera hade att motse en annan dugligare och mera öfvad stam. Vi hafva likväl ännu icke sett denna nya stam, och veta än mindre hvilken duglighet den kan komma att få; och för min del är jag öfvertygad att den ingalunda blifver dugligare än den nuvarande, och ser ej huru detta skulle tillgå, då man ej, såsom det vill synas, afser att öfva den mer, eller gerna kan ifrågasätta att rekrytera den ur en annan samhällsklass, än denna.

Dessutom kan denna den nya stammen, efter vanlig beräkning af afgången inom indelta armén, icke hinna blifva fullt organiserad förr än 22 år härefter, då först de väntade fördelarne skulle inträda, som gjorde beväringens ökade öfning öfverflödig. Det anförda skälet är, som hvar man finner, alldeles ohållbart.

Jag tror mig härmed hafva besvarat de invändningar, som mot den föreliggande punkten blifvit gjorda, och slutar med den förklaringen, att den föreslagna exercistiden ej kan inskränkas, såvida vi vilja se bevärin-

gen så öfvad, att den med något hopp om framgång må kunna föras emot fienden.

Herr O. B. Olsson: Då Utskottet föreslagit, att den stående arméen skall blifva lika stor, om ej större, än den nuvarande, så har jag anledning tro, att den tid af 60 dagar för beväringens vapenöfningar, som Krigsministern vid 1869 års riksdag ansåg vara tillräcklig, äfven nu bör vara det, hvarföre jag yrkar att beväringens öfningstid endast måtte för närvarande bestämmas till 60 dagar samt att en ersättning för denna långa öfningstid måtte de beväringsskyldige beviljas. Jag har så mycket större skäl att påyrka denna ersättning, som den obemedlade torparen, tjänstedrängen och dagakarlen icke kunna hafva hvarken samma skyldighet eller intresse att uppoffra tid och krafter för fosterlandets försvar, som den hvilken har åtskilliga tusen riksdaler i årlig inkomst, antingen af jordbruk, rörelse, kapital eller lön. Dessutom tror jag ett sådant beslut skulle vara denna Kammares majoritet, som representera rust- och rotehållare, värdigt; ty derigenom vore tillbakavisade de beskillningar, som under denna frågas behandling så ofta både i tal och skrift blifvit gjorda, att rust- och rotehållare endast vilja befria sig från indelningsverket eller den börda, som trycker dem, för att lägga denna på andra samhällsklasser och deribland dem, som hafva minsta förmågan att bära densamma.

Emellertid yrkar jag återremiss på denna paragraf, på det Utskottet må komma i tillfälle att taga de af mig och andra uttalade åsikter i öfvervägande.

Slutligen beklagar jag att den vackra idén om militära öfningars införande i folkskolorna nu blifvit öfvergifven.

Herr vice Talmannen Mannersskantz: Då jag är en bland de många, som känna en djup bedröfvelse öfver det beslut, som i går här fattades och nyss i dag har blifvit bekräftadt, vill jag, såsom anledning till denna bedröfvelse, nämna, att vi mycket frukta för de svåra följder som detta beslut en gång skall komma att medföra -- att denna fruktan så snart skulle besannas och följderna inträffa så omedelbart efter beslutets fattande, som de nu börjat visa sig, det hade jag åtminstone dock saunerligen aldrig kunnat föreställa mig.

Genom gårdagens beslut bestämde man här mycket stränga villkor för sitt samtycke dertill, att vi, genom den föreslagna värnepliktslagens antagande, skulle få bereda oss ett starkare och säkrare försvar för vårt land än vi för närvarande ega; men bör nu denna lag ibland oss behandlas, som afser att gifva åt vårt försvar den förökade styrka, som icke utan stor fara kan undvaras, då hör man ibland dem, som nyss förklarar sig ej vilja antaga densamma utan villkor, många betydande röster höjas, som begära att lagen nu skall ändras i en af sina viktigaste bestämmelser, och att den deri visst icke för långt bestämda tiden för beväringens öfningar skall förkortas, ehuru först det i går fattade beslutet snarare borde föranleda nödvändigheten, att få densamma än längre utsträckt.

De villkor, som man här uppställt för sitt bifall till den allmänna värneplikts åtagande, innefatta, att den i många skiften väl pröfvade gamla

gamla indelta stambärens upphäfvande eller tillintetgörelse skall beslutas, innan ännu hvarken känt eller afgjort är, hvilken starkare eller bättre arméorganisation skall kunna sättas i dess ställe, samt att indelningsverkets under århundraden på en del af den svenska jorden hvilande börda nu i sin helhet inom en kortare tidrymd skall lyftas derifrån, utan att någon ersättning därför behöfver lemnas; och hvad än kan vara att säga om dessa fordringars befogenhet, måste väl erkännas, att man genom deras framställande begär att så stora och dyrbara offer skola göras, att man väl knappast kan vänta, att någon regering i Sverige frivilligt skall lemna sitt medgifvande dertill, och att säkerligen aldrig förut en dylik eftergift har blifvit gjord inom något samhälle till en enda samhällsklass' förmån. Men när nu det pris skall bestämmas, som man för så stora uppoffringar vill erbjuda landets försvar att få uppbära, och härvid icke fordrar någonting annat än den möjligast korta förlängning af den för de värnepliktige hittills föreskrifna öfningstiden, då tyckes man, genom försök att, efter sitt eget tycke, men utan afseende å försvarets behof, minska öfningsdagarnes antal, vilja börja dagtinga om denna ringa ersättning för en så värdefull gåfva; och detta beklagliga förhållande måste inge oro för det sätt, hvarpå våra försvarsangelägenheter skola för framtiden komma att vårdas af dem inom denna Kammare, åt hvilka det kanske redan har visat sig att alltför mycken makt i detta angelägna hänseende har blifvit anförtrödd.

Jag känner, att jag icke kan låta bli att yttra mig med värma vid detta tillfälle; men jag har en särskild personlig anledning dertill. Jag var nemligen en ibland dem, som lifligt och verksamt bidrog till den stora förändring i vårt samhällsskick, som i December 1865 lugt och lyckligt blef genomförd, och under de enskilda öfverläggningar, som föregingo denna minnesvärda tilldragelse, fanns det många inom den del af den forlna representationen som jag tillhörde, som vände sig till mig och yttrade, att de väl i öfrigt voro beredvillige att göra det offer af ärfda dyrbara rättigheter, som då af dem förlorades, men att de fruktade för vår gamla fasta arméorganisation, att den skulle komma att duka under, derföre att den samhällsklass, som komme att få den största makten inom den nya representationen — vare sig af oriktig uppfattning om dess nytta eller af andra orsaker — skulle undandraga den sitt stöd eller rikta sina anfall deremot; men jag svarade då härpå, att det väl kunde hända, att mer eller mindre väsendtliga förändringar skulle ifrågakställas i afseende på det sätt, hvarpå vårt försvar, med den indelta stammen till stöd, då var ordnad, och att man möjligen också skulle komma att göra anspråk på några jemkningar i den börda, som man ansåg kanske alltför mycket hvila på en enda samhällsklass; men att jag, på grund af den kannedom som jag trodde mig ega om landets jordbrukande befolkning, genom den beröring som jag under en lång följd af år haft, icke blott med dess upplyste förståndige och fosterländskt sinnade representanter vid riksdagarne, utan äfven, under mångahanda förhållanden, med folket uti landsbygden, hyste den lifliga öfvertygelsen, att, om än denna talrika samhällsklass erhöle en betydligt ökad makt under det nya statsskicket, den dock alltid skulle veta att väl begagna densamma, genom att visa sig lika villig som andra sam-

hällsmedlemmar att med offer af både penningeanslag och personliga ansträngningar göra allt, som kunde erfordras, för att på fullt tillförlitligt sätt betrygga vårt gemensamma kära fosterlands försvar. Detta om-döme, som, då det uttalades, kanske lugnade mer än en betänklighet, har jag sedan under mitt deltagande i den nya representationen lågkommit såsom ett åtaget ansvar, och gör det ännu i denna stund, ehuru jag måste bekänna, att min tillit till dess riktighet har börjat svigta genom det nya införda statsskickets hittills visade oförmåga att på något mera verksamt sätt kunna bidra till lösningen af den tvistiga frågan om införandet af en ny förstärkt försvarsorganisation, och än mera genom hvad som nu sednast i sådant afseende olyckligtvis här inträffat, hvilket dock tyckes utvisa, att man icke nog klart inser de nuvarande tidshändelsernas till fosterländsk uppförande handling manande allvar, och icke föreställer sig möjligheten, att de, i den stund vi minst vänta, kunna bringa stora faror öfver oss.

Fastän ofta sagdt måste jag upprepa, att vi, af hvilket skenbart lugn vi än må omgifvas, dock icke kunna och icke få känna oss säkra, och att vi derföre måste göra oss färdige att genast afvärja ett anfall, hvarifrån det än må komma. Och vilja vi blott på fullt allvar försvara oss, så stå vi i af naturen så starkt skyddad ställning, att vi kunna göra det, om vi åtaga oss de mödor, kostnader och uppföringar som dertill erfordras. Det första och angelägnaste villkoret härför är, att hela den manliga ungdomen öfvas i vapnens bruk, men att dessa öfningar utföras på ett sådant sätt och göras så långvariga, att den krigsduglighet, som de värnepliktige derigenom förvärfva, icke blott blir användbar under någon kortare tid efter dess inhemtande, utan sedan sitter qvar under hela lifstiden, eller åtminstone så länge, som tjensteförpligtelsen inom landstormen ännu fortfar. Först då landet är fullt af sådana ynglingar och män, som äro krigsbildade nog att i behofvets stund genast kunna deltaga i försvaret af sina fäders jord, först då tror jag, att vi kunna känna oss trygga i medvetandet om vår förmåga att kunna hålla oss uppe i alla skiften. Härtill förslår dock ej den i lagförslaget föreskrifna öfningstiden, som man likväl nu här vill förkorta; ty den utgör blott ett begynnande godt steg framåt, som ökar vår styrka och gör oss tidigare stridsfärdiga, och som derföre nu bör uttagas. Det större målet deremot — att försätta oss uti ett på hela folk-kraftens omsorgsfulla utveckling grundadt fullkomligt betryggande försvarstillstånd — det kunna vi ej vänta att vinna, utan betydligt utsträckta vapenöfningar i de unga åren och hela arméorganisationens byggande på den allmänna värnepliktens fullt konsekvent tillämpade grundsats med åtföljande stora både pekuniära och personliga uppföringar; men för att göra en sådan vinst, tror jag att ganska många, som nu bestrida det-samma, skulle vara villige att antaga det i gårdagens beslut uppställda villkoret. Att förstöra den indelta stamhären och aflyfta hela indelningsbördan, och till motsvarighet för ett sådant offer endast bjuda den reela fördelen af en något ökad öfningstid, som man redan söker minska, och det högst osäkra löftet om en, åtminstone ännu på mycket lös grund hvilande, ung stambildning, det tyckes mig hvar och en borde inse skulle vara att gifva bort långt mera, än man får igen, och att göra en förlust i stället för en åsyftad vinst, vid nu tillämnade förstärkning af vår för-

svarsorganisation; och jag förstår derföre icke, huru man ens kan tänka sig, att ett sådant anspråk skall hafva framgång. Efter min uppfattning, både om de följder hvartill regeringens nu framlagda förslag vid sin tillämpning måste föranleda, och af i landet uppkomna olika meningsriktningar i afseende å försvarets ordnande, samt med stöd af mina egna åsikter om det viktiga ämnet, har jag ansett, att vi nu stå vid början af en öfvergång till en på alldeles ny grund byggd arméorganisation, och trott, att det steg, som nu skulle tagas på den vägen, borde motsvaras af den eftergift af en femtedel i indelningsbördan, som jag ifrågasatt, samt att man sedan på samma väg skulle kunna varsamt fortgå, ända till dess utbytet af det gamla emot det nya hade hunnit fullständigt verkställas. Men att nu, utan visad benägenhet till de stora personela uppoffringar, som den utsträckta värnepligten otvifvelaktigt kräfver, besluta att nedbryta den gamla arméorganisationen, utan att ega visshet att kunna uppbygga en annan mera stark och god i stället, det kan ej vara att handla så som klok omtanke om fäderneslandets säkerhet i denna stund bjuder; och om den makt, som begagnas att fatta ett sådant beslut, tror jag med skäl kan sägas — såsom en talare från Stockholms bänken förut har yttrat — att den, ehuru skenbart stark, dock snart skall visa sig icke ega förmåga att uträtta någonting.

Här skedde nu afbrott i öfverläggningen, af den anledning nästföljande paragraf visar.

§ 3.

Efter anmälan företrädde tvänne Hans Maj:t Konungens Öfverstekammarjunkare, hvilka på Hans Maj:ts höga vägnar inbjödo Herr Talmannen och Kammarens ledamöter att i morgon Fredag öfvervara begravningsakten efter framlidna Hennes Maj:t Drottningen.

Under anhållan att till Hans Maj:t Konungen måtte blifva framförda uttrycken af Kammarens undersåtliga vördnad och djupa deltagande, förklarade Herr Talmannen, att den nådiga inbjudningen skulle af Kammarerna hörsammas.

§ 4.

Härefter återupptogs öfverläggningen i den under föredragning varande frågan och fortsatte

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag vill tillägga ännu endast några ord för att komma till slutsatserna af hvad jag förut har yttrat:

Jag anser tvingande nödvändighet fordra att genom längre utsträckt allmän värnepligt, och dermed förenade ökade vapenöfningar, bereda oss möjlighet att med tillräckliga, genast färdiga försvarskrafter kunna möta och tillbakasta ett fiendtligt anfall; men den börjande utveckling i denna riktning, som nu är föreslagen, tror jag ej gifva vårt försvar den ökade styrka, att vi derföre kunna våga besluta, att vår gamla fasta indelta stamhär skulle upplösas. För min del har jag ej kunnat delta i ett

sådant beslut, och jag tror att ingen kan vänta, att bifall dertill skall lemnas af dem utom denna Kammare, af hvilka den viktiga sakens afgörande jemväl beror. Om det af härvarande majoritet uppställda villkoret vidhålles, skall det derföre endast leda till den dock mycket beklagliga påföljden, att den behöfliga förstärkningen af våra försvarskrafter kanske under många år förhindras, och att, om under vår fortfarande svaghet ett anfall emot oss göres, vi då, derföre att med oöfvade beväringsskaror ingenting kan uträttas, skola blifva allt för fåtaliga i striden, för att kunna bevara vårt land ifrån undergång. Men må då åtminstone vår lilla men fasta stambår finnas kvar, och förd af Sveriges Konung fienden till mötes vid vår strand der i vår sista strid kämpa och falla med ära kring sina fanor.

Af hvad jag nu sagt framgår, att jag anser den manliga ungdomens utbildning till full vapenskicklighet utgöra den hufvudgrund, hvarpå hela vårt försvar bör byggas, och att jag derföre icke kan medgifva någon minskning af den uti nu föredragna lagparagraf föreskrifna öfningstid för de värnepligtige. Jag kan icke heller föreställa mig, att denna Kammare skall samtycka dertill, äfven af det skäl att jag hoppas att majoriteten här ej kan vilja göra sig skyldig till en sådan handling som att, efter det beslut som i går fattades, nu icke låta det derigenom uppställda stränga villkoret få motsvaras åtminstone af den ifrågavarande lagbestämmelsens antagande i oförändradt skick.

De förberedande öfningar inom kommunen, hvarom man här talat, behöfvas nog ändå, men kunna i intet fall ersätta dem som vid gemensamma möten böra hållas.

Jag kan icke annat än på det kraftigaste yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Rydberg:

Herr Anders Johansson från Jönköpings län: Jag vill icke förlänga diskussionen i denna fråga, utan vill endast förena mig med dem, som yrka återremiss i det af Herr Carl Ifvarsson angifna syftet.

Herr Engman: Herr Talman! mine Herrar! Då jag tillhör den så mycket klandrade Utskotts-majoriteten, som beslutat denna fråga, och det icke i betänkandet finnes någon reservation, kunna Herrarne veta hvar jag är; jag tillåter mig dock yttra några ord, för att angifva min ståndpunkt i detta fall. Jag slutade mitt förra anförande, för 2 dagar sedan, dermed, att endast vi fingo vårt försvar ordnad i enlighet med de villkor Utskottet framställt, skulle jag vara en af de första att instämma med regeringen i fråga om värnepligtslagen. Jag står vid hvad jag sagt, och jag anser det icke vara Andra Kammaren värdigt, att, efter det beslut vi fattat att ordna vårt försvarsväsende på ett tidsenligt sätt, nu säga, att vi ingenting vilja göra, icke ens tillräckligt öfva vår beväring. Jag kommer således att med min röst bidraga till samma slut, hvartill Utskottet kommit; och jag förstår icke, hvarföre Herrar Liss Olof Larsson och Carl Ifvarsson nu skulle framkomma med ett sådant yrkande, som de gjort; man bör ej gifva lastarenom rum. Jag anser det vara politiskt oklokt, och för min

del bifaller jag Utskottets förslag, ty äfven om man i framtiden kan få anledning ifrågasätta någon nedsättning uti de föreslagna öfningarne, så borde sådant icke nu framkommit inom denna Kammare.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Herr Talman, mine Herrar! Efter den i min tanke lyckliga utgång den stora frågan efter trenne dagars heta strider, på nattens sena timme, i går i denna Kammare fick, förundrar det mig, att röster i dag kunna höjas för en inskränkning af tiden för de af Utskottet föreslagna bevärningsöfningarne. Jag hade sannerligen i detta afseende väntat mig motsatsen. Ännu mera förundrar det mig att höra representanter uppträda mot den föreslagna öfningstiden, hvilka under-tecknat en ärad ledamot af denna Kammare, Herr Mankells motion, som föreslår en mycket längre öfningstid än den här är ifrågasatt. Jag hemställer till Kammarén, huruvida detta kan kallas konsekvens. Skulle jag för min del förena mig om återremiss, så skulle det vara af ett annat skäl än de föregående talarne omnämnt, då jag anser den föreslagna öfningstiden visst icke vara för lång, i synnerhet under öfvergångstiden och intill dess man kan hinna få arméen efter det nya systemet fullt ordnad. Vilja vi nu hafva bort det bestående eller den indelta arméen, så få vi väl ställa så till, att vi få något nytt, som bättre motsvarar tidens fordringar än det gamla, eljest är det väl icke mycket bevänt med vår organisation. Jag uppskattar mycket högt det sätt, som Herr Krigsministern år 1868 för Riksdagen föreslog, att inrätta öfningar mellan skol- och bevärningsåldern, och anser detta mycket riktigt, ty under det ynglingarne under deras skolgång öfvas uti begagnande af vapen, så göra de ingenting under mellantiden, och således glömma bort hvad de redan hafva lärt. I synnerhet skulle denna tid, då ynglingen är mest lifvad och mottaglig för öfningar af alla slag, vara särdeles lämplig för sådana i målskjutningar, hvarigenom han vid inträdande i bevärningsåldern skulle kunna vara fullt öfvad och således då nästan helt och hållet utbildad som krigare. Då först kan det vara tid att tänka på, om inskränkning i den föreslagna öfningstiden kan ega rum, sedan erfarenheten visat oss hvad vi i det fallet kunna hafva skäl att göra. Det skulle derföre, efter mitt förmenande, icke vara olämpligt att till Herr Krigsministern göra en hemställan, om icke för framtiden ett dylikt arrangement skulle kunna gå för sig, då man väl ej har mycket hopp om att få försvarsväsendet på ett ändamålsenligt sätt ordnat vid denna riksdag. Om jag alltså skulle yrka återremiss, så skulle det vara för att få ett tillägg i bevärningslagen i den riktning jag nu antyddt.

Medan jag har ordet, skall jag bedja att få besvara ett par yttranden, som under diskussionen öfver det föredragna momentet blifvit fällda. Herr Krigsministern yttrade ungefärligen om den af Utskottet föreslagna stammen: att den icke vore att sätta mycket värde på, och att man vet hvad man har, men icke hvad man får. Jag vill härpå svara, att Utskottet har föreslagit upprättande af en stantrupp, större än den vi för närvarande hafva, och att den skall förläggas på landet, i likhet med hvad som nu eger rum. Det är således endast sättet för dess anskaffande och aflöning, som afviker från nuvarande förhållandet, och jag får i det hänseendet hemställa, om soldaten skulle blifva sämre, för det Kongl. Maj:t

ordnar detta, än om rust- och rotehållarne ombesörja detsamma. Och då väl ingen lärer bestrida Kongl. Maj:t att på ändamålsenligaste sätt ordna stamtruppen, till såväl anskaffande, underhåll och öfning — ty alla önska vi ett kraftigt och godt försvar — torde man alltså ej hafva befogade skäl att klandra hvad Utskottet i detta afseende föreslagit.

Efter som jag uppfattade Herr vice Talmannens mening i sitt för en stund sedan gjorda anförande i denna fråga, läto anspelningarne så, som skulle representationen, hufvudsakligen denna Kammare, i framtiden möjligen komma att neka anslag till ordnande af försvarsväsendet, i fall man lösryckte underhållet af den nuvarande stående arméen från jorden. Jag vill och kan icke tro, att någonting sådant skall komma att ega rum inom denna riksförsamling, synnerligast i en så vigtig fråga som när det gäller fosterlandets försvar. Detta försvar står så högt inför det svenska folket, att det omöjligen skulle kunna undandraga sig de uppoffringar, hvarken i ett eller annat afseende, som därför äro erforderliga för att bevara dess frihet och skydda sig för obehöriga inkräktare. Men derföre erfordras lika rättigheter och lika skyldigheter, som framför allt torde kunna innebära full rättvisa i en sak sådan som denna, då det gäller ett folks dyraste pligter eller fäderneslandets försvar. För man denna rättvisa, tror jag ej man skall få skäl klaga öfver att denna Kammare motsätter sig behöfliga utgifter, aldraminist för försvarsväsendets ordnande på ett förståndigt sätt. Jag yrkar på det lifligaste bifall till Utskottets hemställan i det föredragna momentet, hvilket jag också hoppas skall blifva denna Kammares beslut. En motsatt utgång skulle utan tvifvel väcka ett berättigadt klander, synnerligast af våra motståndare i den inom denna Kammare afgjorda frågan om indelningsverkets upphäfvande.

Herr *Olof Larsson* i Nasta instämde.

Herr *Jöns Rundbäck*: Herr Talman, mine Herrar! Jag skall ställa mig det oss nyss gifna rådet till efterrättelse och yttra mig kort; men då jag blifvit missuppfattad här, torde det tillåtas mig yttra några ord till mitt försvar. Jag vill icke ingå i någon undersökning, med anledning af hvad en talare på skånska bänken yttrat om hvad ett nobelt beslut skulle vara eller icke vara. Men med afseende å beväringstiden vågar jag påstå, att jag aldrig yrkat någon inskränkning derutinnan, men jag har önskat att en del af desamma förlades i hemorten. Detta har jag gjort dels af det skälet, att Herr Krigsministern redan år 1868 uttalade en dylik åsigt, dels derföre att den allmänna meningen och min enskilda öfvertygelse är den, att dylika förberedande öfningar skulle vara mindre kostsamma, men lika fördelaktiga som på allmänna mötesplatser.

För öfrigt får jag tillägga, att det ingalunda varit min afsigt att uti mina yttranden i dessa ämnen på något sätt beskylla vederbörande för ligkiltighet eller dylikt. Jag får tvärtom på det uppriktigaste försäkra, att jag visst icke underkänner de bemödanden, som från regeringens sida gjorts för att ordna vårt försvar. Från min ringa ståndpunkt — huru föga värde ett sådant uttalande än må hafva för dem — får jag alltså härför betyga regeringens Herrar ledamöter min största högaktning och min lifligaste tacksamhet. Jag vill alltså icke opponera mig mot dem, men då

jag icke ansett skäl förefinnas till ändrande af de åsigter, som år 1868 uttalades, så tog jag mig friheten upplysa om, att jag för min del står fast vid min öfvertygelse.

Herr Per Nilsson i Espö: Jag vill vara kort som vanligt. Jag förvånar mig öfver, att man i denna Kammare kan vilja uppträda mot den utaf regeringen föreslagna öfningstiden. Huru kan man vilja bära ansvaret för ett dylikt handlingssätt, att först begära ett nationalförsvar och sedan icke vilja gifva sina ynglingar tillräcklig öfning, så att de i farans stund må kunna handtera sina vapen. Här har i dag talats äfven om de fattiga klasserna. Ja, den fattige kan vid många tillfällen användas; men den som eger något, den rike, kan icke heller finna det tungt att deltaga i försvaret af lif och egendom, af vårt gemensamma fosterland. Hvad den fattige angår, så får han ju för öfrigt under tiden både kläder och föda. Det finnes dessutom en samhällsklass både å landet och i staden, som vi kalla "sprättar"; det skulle göra dem ganska godt att få sig tre månaders öfning i att lära sig kämpa för landets försvar. Jag skulle kunna hafva mycket mera att säga, men jag vill ej upptaga Kammarens tid, utan får jag endast på det allvarligaste yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Mankell: Herr Talman, mine Herrar! Min ståndpunkt i afseende på frågan om de förberedande öfningarne i hemorten, för så vidt de skola afse den taktiska utbildningen, har jag tydligt och klart angifvit i min motion. Dylika öfningar äro, i min tanke, både betungande för de värnepligtige och af ringa militäriskt värde. Betungande, emedan de, så framt man med dem verkligen vill vinna något, måste vara obligatoriska, hvilket åter skulle förutsätta rulleföring, straff för uteblifvande o. d. — af ringa värde i militäriskt hänseende, emedan de icke kunde företagas i så stor skala, som vore nödvändigt för att åstadkomma ett tillfredsställande militäriskt resultat.

Skulle man anordna några öfningar i hemorten, så borde det vara målskjutningsöfningar. I min motion N:o 130 har jag förslagit, att den värnepligtige, som underkastat sig dylika öfningar, med det resultat att de kunde förete prof på en viss grad af skjutärdighet, skulle blifva befriad från 14 dagar utaf det första rekrytmötet; detta dock under förutsättning af sammanlagdt 114 dagars öfningstid. Nu har man blott föreslagit 90 dagars öfningstid, och jag har vid sådant förhållande icke ansett mig böra yrka på dylika skjutöfningar, då exercistiden hufvudsakligen bör afse de taktiska öfningarne.

Man har här kanske något för mycket ondgjort sig öfver de förslag, som utaf flere talare blifvit väckta, att nemligen söka åvägabringa dylika öfningar i hemorten, och man har derutinnan sett ett bemödande att vilja förkorta den här föreslagna öfningstiden. Jag tror icke, att detta varit deras mening, utan att de endast åsyftat att på ett, enligt deras föreställning, lämpligare sätt fördela de 90 dygnen. En enda röst har höjt sig för en minskning från 90 till 60 dygn, men densamma har icke kommit från den sidan, som i går utgjorde majoriteten. Den här föreslagna öfningstiden är den minsta, som bör komma i fråga, om arméen skall hafva någon karakter af folkbeväpning. Jag hade helst sett, att den blefve

längre, och jag föreslog derför i nyssnämnda motion 114 dygn; om jag ansett mig derför hafva ringaste utsigt till framgång, skulle jag otvifvelaktigt föreslagit ännu mera.

Såsom förhållandena nu stå, vågar jag emellertid på det allvarligaste uppmana Kammaren att i denna fråga fatta ett henne värdigt beslut. Hafva vi sagt a, måste vi också säga b och antaga beväringsslagen utan någon inskränkning i afseende på öfningarnes längd eller beskaffenhet. Jag yrkar bifall till punkten i oförändradt skick.

Herr Lyttkens: Herr Talman! Jag tror mig i går hafva så tydligt uttalat min mening, att man ej för närvarande kan hafva en tanke på att förminska stammen, att jag ej härom behöfver orda mycket. Men i afseende på beväringsofningarne och deras fördelning hyser jag den föreställning, att man mycket gerna kunde att börja med ej utsträcka beväringsofningarne så långt och dessutom förlägga de förberedande öfningarne inom kommunen. Till dessa enkla öfningar fordras icke stora förberedelser, ty beväringssynglingarne kunde exercera i sina egna kläder och förse sig sjelfve med kost. Jag vill derför yrka på, att de första 20—22 dagarne utaf öfningstiden skola användas till öfningar inom kommunen. Man bör nemligen akta sig för att genom för stränga åtgärder skrämma folket ur landet, hvilket beklagligtvis redan inträffat, ty en panisk förskräckelse har uppstått på flera ställen. Jag vill derför icke gifva mitt bifall till en så brådstörtad öfvergång, utan jag vill, att man utan språng går med säkra steg och småningom målet till mötes. Jag yrkar derför återremiss af punkten i fråga.

Herr Johan Erik Johansson: Herr Talman! mine Herrar! Då jag deltagit i Utskottets beslut utan att reservera mig, så är min ställning klar i denna fråga. Jag hade önskat, att en del af öfningarne förlades inom hemorten, och att det Kongl. förslaget till denna likasom till 1869 års Riksdag varit grundadt på en sådan framställning från Herr Krigsministern, men då Kongl. Maj:t icke nu ansett detta lämpligt, så vill jag icke yrka derpå. Jag har ansett det vara en hufvudsak, att vi få ett fast och starkt försvar, och yrkar derför bifall till Utskottets förslag.

Herr Jonas Jonasson: Jag ber blott att få tillkännagifva, att jag på de af flere föregående talare framlagda skälen yrkar återremiss af den förevarande punkten.

Herr Liss Olof Larson: Herr Talman! mine Herrar! Jag skall icke såsom några föregående endast *lofva* att yttra mig kort, utan jag ärnar också *hålla* mitt löfte. Jag protesterar mot den uppfattning af mitt förra yttrande som några talare tyckas hafva, då de göra anspelning på, att sedan majoriteten här i Kammaren voterat bort indelningsverket, så vill man äfven nu taga bort eller inskränka öfningstiden för de värnepligtsskyldige. Jag ansåg det vara nödvändigt att förebygga en sådan missuppfattning, hvarför jag ock började mitt förra anförande med att säga, att jag ville åläggas alla den öfning, som är erforderlig; och jag för-

klaras nu ytterligare, att jag i det fallet är färdig att åtaga oss till och med längre och mera öfning än Kongl. Maj:t föreslagit, om det vore behöfligt för att få vårt försvar fullt betryggande. Men jag anser tillika, att man skulle kunna förlägga en del af dessa öfningar i mindre distrikt eller i hemorten; ty när jag är öfvertygad om att ändamålet med dessa öfningar vinnas lika bra, om icke bättre på detta sätt, och då detta sätt derjemte är mindre kostsamt så väl för staten som den enskilde, så tvekade jag icke att framställa ett sådant yrkande som jag gjorde; dessa öfningar blifva nog tillräckligt betungande ändå, utan att man skall göra dem värre än som behöfves, och jag protesterar derför ännu en gång mot en sådan uppfattning af mina ord, att jag icke skulle vilja underkasta beväringen öfningar. Jag ansåg mig hafva tillräckligt stöd för min önskan, att en del af öfningarne skulle förläggas till hemorten, deruti att Chefen för Landtförsvars-departementet år 1868 sjelf framlade ett dylikt förslag.

Det torde derför ursäktas mig, att jag framkommit med ett sådant yrkande och att jag fortfar med detsamma.

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman! mine Herrar! Det torde icke vara ur vägen, att äfven jag tillkännagifver, hvilken åsigt jag förfäktar i denna fråga. Då Kongl. Maj:ts proposition remitterades till Utskottet, yttrade jag, att jag icke ansåg det vara rätt att hålla en dyr stående armé, och att mindre öfva beväringssynglingarne. Det är dock icke min mening, att beväringens öfningar skola alltför långt utsträckas. Om någon skulle våga yttra det ringaste tvifvel om behovet af den nu begärda öfningstiden, då är man genast framme och beskyller en för att icke vara fosterlandsvän o. s. v. Meningarne kunna dock äfven i detta afseende vara delade. Äro emellertid verkligen de behof, som förefinnas, så stora, så vill jag visst icke sätta mig mot deras fyllande. Men det finnes en omständighet, som måste tagas med i beräkningen, nemligen huruvida icke dessa dagar för infanteriet skulle kunna inskränkas till två år. Man skulle derigenom göra en inbesparing af 80,000 dagars underhållskostnad. Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande, utan att vilja framställa något bestämt yrkande. Vidare tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att den föreliggande punkten alldeles icke har någonting att göra med det beslut, som fattades i går, utan endast och allenast med Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Carl Ifvarsson: Jag anhåller om ursäkt, derför att jag nu tager Kammararens uppmärksamhet i anspråk, men jag har begärt ordet, emedan man synes mig hafva oriktigt uppfattat det förslag, som här blifvit framställt, nemligen att man borde förlägga en del af ifrågavarande öfningar till hemorten. Jag ber, att man ännu en gång tänker på saken, innan man fattar beslut i frågan. Det har här blifvit yttradt, att det är nödvändigt, att folket med välvilja omfattar den nya beväringssinrättningen och värnepligtslagen. Ja, just af detta skäl är det så mycket mera nödvändigt att gå varsamt till väga, ty man kan vara förvissad derom, att, om öfningstiden nu höjes till tredubbelt mot den nuvarande, detta skall väcka mycket uppseende i landsorten, och det är, enligt min tanke, vida bättre att nu förlägga en del af öfningarne inom kommunerna

och låta den gemensamma öfningstiden så småningom tillväxa. Man säger, att det nu skulle vara mindre svårt att fatta beslut i denna fråga, derföre att man redan försvagat försvaret genom att borttaga den indelta arméen. Jag betvivlar detta. Utskottet har ju föreslagit bildandet af en lika stor stam som den indelta arméen. Jag föreställer mig, att de talare, som nu yttrat sig varmt för detta förslag, icke heller vilja afslå bildandet af en sådan stam, och om man då förlänger öfningstiden från 30 till 60 dagar och förlägger öfningarna under den återstående tiden i hemorten, så har man ju betydligt ökat försvaret och icke försämrat det samma. Jag tror, att de, som nu uppträda med sådan ifver emot förslaget om ersättning till beväringssynglingarna under öfningstiden, göra detta till någon del derföre, att de tro att indelningsverket ej kommer att aflösas lika lätt, utan att vilkoren blifva hårdare vid en förändring i detta afseende. Jag önskar visserligen indelningshafvarne allt godt, men jag tror, att vi icke få gå för våldsamt till väga mot andra samhällsklasser och derigenom bortskümma den sak, som man vill befrämja. Om det nu så är, att den föreslagna öfningstiden icke kan inskränkas, — hvilket jag för min del icke kan bedöma, ehuru jag sett förslag af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet förut vara afgifvet i sådan riktning — så må vi dock betänka, att vi icke böra motsätta oss att betala något för dem, som uppoffra sin tid för att bereda sig för landets försvar. Jag tror, att man genom en återremiss skulle vinna detta, och jag fortfar således att yrka punktens återremitterande i den af mig förut uttalade syftningen.

Med Herr Carl Ifvarsson förenade sig Herr *Ola Månsson*.

Herr Uhr: Det ser verkligen ut af denna diskussion, som om det vore på modet att yttra sig vidt och brett och skena öfver skacklorna. Jag har begärt ordet egentligen blott för att lugna den *varme* fosterlandsvännen, vår aktade vice Talman dermed, att jag vill bifalla denna punkt, och jag tror att den äfven af Kammaren bifalles, äfven om den nu återremitteras. Men de, som hafva en annan tro, må dock icke ondgöras deröfver, att en och annan önskar att förlägga dessa öfningar i hemmet på ett sätt, som blir mindre kostsamt, om det låter sig göra; och derföre finnes, enligt min tanke, intet hinder i denna punkt, ty den bestämmer icke orten för öfningarnas anställande, utan blott öfningstidens längd. Jag är en varm vän af vapenöfningar både i hemmet och i skolan och jag är öfvertygad derom att, om kärleken till dessa öfningar implantas i skolåldern och öfningarna fortgå allt sedermera, vi icke skola behöfva riskera, att den nu föreslagna öfningstiden behöfver förlängas åtminstone ännu på någon tid. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Johan Jönsson: Jag har alltid varit af den öfvertygelsen, att, om hvarje svensk man erhöle ett godt vapen och kunde handtera det samma, Sverige skulle hafva ett godt försvar, men då det icke är möjligt att åstadkomma detta utan tillräckliga öfningars anställande, så yrkar jag bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Sven Andreasson: Jag anser mig nästan uppfordrad af en föregående talare att yttra mig nu. Han har antagit nemligen, att jag oriktigt uppfattade hans yttrande i går afton, men jag får förklara, att så icke var förhållandet, utan att jag, såsom jag tror, först sade, att jag såväl från en ärad talare på Göteborgs-bänken i går afton som från flere talare i dag förnummit yttranden, som så öfverensstämde med mina egna åsikter, att jag har föga att tillägga, och att jag sedan tillkännagaf mina egna åsikter i ämnet. Jag nämnde dervid äfven, att jag icke tilltror mig att kunna bedöma, huru långa dessa öfningar böra vara, och att jag af sådan anledning icke ville framkomma med något bestämdt yrkande, men härmed har jag icke velat säga, att jag kommer att rösta för afslag på Utskottets hemställan i denna punkt. Det är endast detta jag velat tillkännagifva.

Herr Peter Andersson: Ehuru den af Utskottet föreslagna krigsbildningen kommer att verka menligast för jordbrukarne, till hvilkas antal jag hörer, kan jag detta oaktadt icke motsätta mig hvad Utskottet föreslagit i denna punkt. Det är nödvändigt, att folket, om det skall kunna försvara sig, erhåller nödig bildning i krigarens yrke, ty utan yrkesskicklighet i detta afseende inträffar samma förhållande som med nybörjare i andra yrken, nemligen att icke veta huru de skola göra. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag i denna punkt, dock under den förhoppning att allt, som erfordras för försvaret, kommer att utjemnas på alla svenska medborgare i mån af hvars och ens tillgångar, utan afseende på dessa tillgångars natur och beskaffenhet.

Herr Nils Nilsson från Blekinge län: Jag vill endast hafva till protokollet antecknadt, att jag till alla delar instämmer med dem, som yrka bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Öfverläggningen var slutad. Kammarén biföll Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson yttrade: Då jag hört Kammaréns mening i denna fråga temligen allmänt uttalad, så har jag icke velat begära voting, men jag kan icke underlåta att reservera mig mot det nyss fattade beslutet, hvilket jag önskar icke måtte hafva några menliga följder, ehuru jag befarar detta.

Likaledes anmälades reservationer mot beslutet af Herrar *J. Rundbäck* och *C. A. Jönsson*.

Kammaréns ledamöter åtskiljdes kl. 3 $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
H. Husberg.